

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

**Institucionalizace politických stran v ČR: srovnání
České pirátské strany a Strany zelených**

Bakalářská práce

Autor práce: Edward Cimini

Studijní program: Politologie a mezinárodní vztahy

Vedoucí práce: Mgr. Jakub Stauber

Rok obhajoby: 2019

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 31. 7. 2019

Edward Cimini

Bibliografický záznam

CIMINI, Edward. *Institucionalizace politických stran v ČR: srovnání České pirátské strany a Strany zelených*. Praha, 2019. 97 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Katedra politologie. Vedoucí diplomové práce Mgr. Jakub Stauber

Rozsah práce: 99 238 zn.

Anotace

Práce postihuje na základě komparativní případové studie vývoj České pirátské strany, a to na základě teorie institucionalizace politických stran s následným srovnáním se Stranou zelených. Teoretickým východiskem pro analýzu je práce autorů Harmela, Svasanda a Mjlejde *Party Institutionalisation: Concepts and Indicators*, kteří vycházejí z klasických přístupů jako jsou Huntington, Panebianco nebo Janda. Aktualizací teorie, která byla na tomto poli velice žádoucí, a přidáním některých potřebných indikátorů tak autoři dosáhli jejího širšího využití. V práci jsou probrány podobné i rozdílné znaky Pirátů se Zelenými, a to na základě dat jakými jsou stanovisky stran, sociologická data o volební podpoře nebo data o lokální organizační struktuře stran. V závěru je konstatováno, že strany mají některé různé indikátory institucionalizace, kterých dosahují různými způsoby, i přes to, že v mnohém si jsou podobné.

Annotation

This work examines based on the comparative case study the development of the Czech Pirate Party. This with the usage of the conceptual framework of the theory of institutionalization of political parties. The analytical basis is provided by the authors Harmel, Svasand and Mjlejde and their seminal work *Party Institutionalisation: Concepts and Indicators*, who offer a point of view of the classics but at the same time add some additional value. Afterwards, the Pirates are compared with the Greens, stating that despite having a lot in common, they use a bit different combination of the indicators.

Klíčová slova

Piráti, Zelení, institucionalizace, organizace, politické strany

Keywords

The Czech Pirate Party, The Czech Green Party, institutionalization, organisation, political parties

Title

Institutionalization of Political Parties in the Czech Republic: Comparison of the Czech Pirate Party and the Green Party

Poděkování

Na tomto místě bych velmi rád poděkoval Mgr. Stauberovi za jeho maximální ochotu a cenné rady během celé spolupráce.

Obsah

Obsah.....	1
1. Úvod	2
2. Dosavadní poznání	3
3. Konceptualizace.....	6
3.1. Vnitřní institucionalizace	9
3.1.1. Rutinizace	10
3.1.2. Vnitřní rozšiřování hodnot.....	11
3.2. Vnější institucionalizace	11
3.3. Objektivní odolnost	13
4. Metodologie	13
5. Analýza zkoumaných případů, zdůvodnění	14
5.1. Vnitřní institucionalizace	16
5.1.1. Rutinizace	16
5.1.2. Vnitřní rozšiřování hodnot.....	24
5.2. Vnější institucionalizace	26
5.2.1. Voličská základna a stranická identifikace.....	26
5.2.2. Další indikátory vnější institucionalizace.....	28
5.3. Objektivní odolnost	28
6. Závěr	29
7. Summary.....	31
8. Seznam literatury	33

1. Úvod

Tato práce se věnuje primárně dvěma věcem. Zaprvé si klade za cíl zhodnotit vhodnost a využitelnost teorie institucionalizace pro výzkum stran reprezentující nové politické směry nebo ideologie¹, zadruhé analyzovat na jejím základě fungování České pirátské strany a tu následně porovnat se Stranou zelených. Přičemž pro oba dva cíle platí podobné premisy – jedná se o skutečnosti, na kterých není úplná vědecká shoda a které ve vědeckém zkoumání zatím stáli spíše stranou. Vhodná teorie institucionalizace chybí důsledkem jakési vědecké roztržičnosti, spíše okrajový zájem o Pirátskou stranu je zapříčiněn její relativní novostí a zřejmě i nejasnostmi *kam se strana bude dále vyvíjet*, jelikož Česká pirátská strana a vlastně i Strana zelených jsou na české politické scéně z několika důvodů ojedinělými uskupeními. Zřejmě největší odlišností od ostatních stran je u nich vliv aktivistů na jejich fungování, kdy se původní monotematická hnutí přetransformovala v regulérní politické strany, které pro přilákání voličů potřebují už více, než jen téma jako je svobodný internet nebo důraz na ekologii. I tak si stále udržují něco ze své specifické, tzv. nové politiky, která je činí odlišnou. V rámci programových profilů je to právě důraz na aspekty post-materiálních hodnot (Inglehart 1997; Kitschelt 1992), které se nepohybují na klasické škále pravo-levého štěpení, založeny na bázi principů participativní demokracie v rámci programu i uvnitř strany, čím strany vnášejí do politické soutěže něco nového. Zásadní je však kontext momentálního rozpoložení obou stran.

Zatímco Zelení právě zažívají nejenom kvůli velice špatným volebním výsledkům už velmi dlouhé období bez reprezentace strany v Poslanecké sněmovně, Piráti se poprvé dostali do Sněmovny v posledních volbách dokonce na celkově třetím místě. Od té doby už zvládli získat mimo jiné také post pražského primátora a tento vzrůstající trend potvrdili i v právě proběhlých volbách do Evropského parlamentu, kdy ukazují že jejich zvolení do Parlamentu nebyla jen shoda náhod. Předpokládá se, že strana musí na takové úspěchy nějakým způsobem organizačně reagovat. Je otázkou, jakými způsobem provedli tyto změny Piráti a jakými je provedli při své transformaci Zelení.

Pro detailní analýzu zkoumaného jevu bude využita metoda komparativní případové studie České pirátské strany a Strany zelených prostřednictvím teorie institucionalizace, jejíž indikátory nám pomůžou v porovnání organizačních rámců obou stran. Pro zkoumání bude použito multidimenzionálního přístupu Harmela Svasanda a Mjelde, kteří rozlišují celkem tři různé dimenze institucionalizace stran (Harmel, Svasand a Mjelde 2019). Tento přístup umožňuje analyzovat dlouhodobější proměny politických stran reagujících na určité organizační šoky, pro což využívá kombinaci indikátorů vnitřních a vnějších zdrojů stabilizace stranické organizace. Indikátory jako takové budou však pro větší relevantnost rozšířeny o přístupy dalších autorů s ohledem na zakotvení a přežití obou stran v politickém systému. Existuje předpoklad, že existence instucionalizovaných stran přispívá ke stabilitě stranického systému a životaschopnosti demokracie (Tavits 2013), protože takové strany tíhnou k tomu být „silněji zakotveny ve společnosti“ a ve výsledku napomáhají „efektivnímu směřování preferencí od občanů ke stranickým elitám“ (idem Bolleyer 2018, s. 289). V tomto kontextu je

¹ Přičemž již samotný aspekt novosti je v literatuře velice problematickým tématem, kde ne každá nová strana za novou skutečně být považována může (viz Šárovec 2016)

však třeba vnímat odlišnosti mezi institucionalizovanou stranou na jedné straně a institucionalizovaným celým stranickým systémem na straně druhé (Casal Bértoa 2016).

První část bude věnována podrobné rešerši odborné literatury co se týče postihnutí témat organizace politických stran a z toho vycházející teorii institucionalizace. V rámci teoretického vymezení pak bude již výše zmíněný koncept institucionalizace doplněn o další potřebné indikátory pro provádění měření na jednotlivých stranických částech. Analýza zkoumaných případů se bude věnovat zasazení do kontextu a následně praktické postihnutí jednotlivých složek strany Pirátů, na což naváže srovnání se Stranou zelených. Všechny části práce věnované výchozí teorii institucionalizace budou členěny v rámci jejích jednotlivých dimenzí.

2. Dosavadní poznání

Institucionalizace, jakožto teoretický koncept sloužící ke zkoumání organizace politických stran a systémů, je v politické vědě konceptem poměrně mladým. Zřejmě to také zapříčiňuje aktuální stav, kdy v literatuře nepanuje úplně jasná shoda na tom, jak celý koncept vůbec pojmut. Protože „zatímco zde máme celkem jasnou míru konvergence ohledně potřeby stranické institucionalizace, mnohem menší shoda, a potažmo konzistentnost, panuje ohledně toho, co vše do sebe institucionalizace vůbec zahrnuje“ (Randall a Svasnd 2002, s. 6). Výzkum organizace politických stran jako takový má svůj původ v sociologii, která se této problematice věnovala už v době, kdy se politologie teprve formovala coby samostatný vědní obor. Jednou z nejvýznamnějších prací, která odstartovala výzkum jednotlivých organizačních složek politických stran, byla práce německého sociologa Roberta Michelse, otce myšlenky železného zákona oligarchie, tj. představy, „že ve všech lidských organizacích působí mechanismy a tendence, které nutně vedou ke vzniku oligarchie jako mocenské struktury“ (Sedláček). Michelsova práce, která zkoumá mimo jiné strukturu německé sociálnědemokratické strany, sice vyšla již v roce 1911², ale její teoretické poznatky posloužily jako východiska pro mnoho budoucích prací, a dodnes je stále relevantní. Právě na tento Michelsův sociologický přístup navázal o několik desítek let později jeden ze zakladatelů nově vznikající moderní politologické vědy v Evropě, Maurice Duverger (Brown 1952). Ten aplikoval vše na praxi tehdejších politických stran a v knize „*Les partis politiques*“ rozpracoval mimo jiné předchozí teorii o jejich organizaci, přičemž zdůrazňoval existenci řádu fungujícího na principu Paretovy teorii elit a nutnosti fungování opozice v takovém systému. Ve své analýze vycházel Duverger ze tří různých přístupů k politickým stranám, v rámci kterých rozlišoval celkem tři jejich složky – ideologii, společenskou základnu a vnitřní organizaci. Kromě výše zmíněného Roberta Michelse, který poukazoval zejména na vnitřní stavbu stran (tj. vnitřní organizace), stavěl svá východiska dále na Karlu Marxovi, který se zaměřoval na sociální a třídní zázemí členské základny stran (tj. společenská základna), a v poslední řadě také na Edmundu Burkem, jenž vnímal strany jako uskupení vyjadřující určité základní společné přesvědčení (tj. ideologie). Ačkoliv ve svém přístupu zkombinoval dohromady tyto tři teorie, více inklinoval k Michelsovi s Marxem než k Burkemmu (Brown 1952).

² V českém překladu vyšlo jako *Michels, R.: Strany a vůdcové. K sociologii politického stranictví. Praha 1931*

Jak již bylo zmíněno výše, ke konceptu institucionalizace existuje v literatuře množství různých přístupů, které vedou někdy až k protichůdným závěrům či zmatku při jeho používání. Původně existovaly prakticky pouze dva stěžejní názory, které obecně udávaly směr. „Někdy je tento termín požíván bez dalšího vysvětlení. Alternativně se autoři odvolávají na definice a kritéria navržená Huntingtonem (1968) nebo Panebiancem (1988)“ (Randall a Svasand 2002, s.25) Situace se začíná pomalu měnit až s pozdějšími přístupy, každopádně i nadále platí důležitost východisek dvou výše zmíněných.

V polovině 70. let minulého století navazuje na komparativní klasická díla Giovanni Sartori, který došel k závěru, že je potřeba pro množství studií, které před ním zkoumaly organizaci politických stran, vytvořit nový kodifikační aparát této teorie. První díl z jeho práce věnovaný politickému systému vyšel v roce 1976³, kdy Sartori určuje za jeho dva hlavní, na sebe navazující, rysy polarizaci⁴ a fragmentaci⁵ (Bolleyer 2018, s. 291). Avšak ke druhému slibovanému dílu, který se měl věnovat vnitřní struktuře stran, se už nedostal (Burnham 1977). Se zkoumáním organizace politických stran tak navázal na Michelse a Duvergera o několik desítek let později až Angelo Panebianco. Zásadním problémem bylo to, že především ve Spojených státech se od dob Duvergera věda, ať už politologická nebo ta sociologická, ve spojitosti se zkoumáním politických stran věnovala prakticky pouze mapování vztahů mezi stranami a jejich voliči, přičemž se však úplně obrátila od zkoumání politických stran jakožto organizací – a právě tento zásadní rozpor chtěl Panebianco v zájmu lepšího chápání politických stran změnit a vymezit nějaký teoretický konceptuální rámec (Shapiro 1989).

Panebianco tak rozvíjí svůj nový model ideálního druhu organizace politických stran, konkrétně stran v zavedených demokraciích, navazujíc na práce Michelse a Duvergera, přičemž využívá dva modely – teorii institucionalizace a teorii genetického modelu, kdy při vyhodnocování tyto dva přístupy navzájem kombinuje. V rámci genetického modelu, který do jisté míry udává to, jak je strana organizačně ukotvena, rozlišuje tři různé faktory. Těmi jsou zaprvé procesy, kterými se politická strana rozvíjí a zjednodušeně řečeno zkoumá, zdali strana vzniká shora, nebo zdola⁶. Zadruhé zkoumá to, zda existuje nějaký druhý subjekt vně strany, který stranu financuje a ta je na něm posléze závislá. Poslední zkoumanou součástí tohoto modelu je případná existence nějakého zakládajícího charismatického vůdce (Panebianco 1988, s. 46–52). Panebiancova teorie institucionalizace volně navazuje na předchozí genetický model, kdy nakonec autor oba koncepty propojí uceleně dohromady. Institucionalizací rozumí doslova proces, „kterým se organizace upevňuje“ a dále díky němu „postupně ztrácí svůj charakter nástroje: stává se hodnotnou v sobě a ze sebe samé a její cíle se od ní stávají neoddělitelné a nerozlišitelné. V takovém případě se její zachování a přežití stává cílem pro větší počet jejích členů a podporovatelů“ (Panebianco 1988, s. 49, 53). V konečném důsledku pak v sobě institucionalizace zahrnuje organizační celistvost, samostatnost, vnitřní soudržnost a ústřední mocenský systém (Randall a Svasand 2002, s. 10). Celý tento proces následně měří jakýmsi stupněm institucionalizace o dvou kritériích, pro jehož navýšení je zásadní, aby se uvnitř strany

³ Parties and Party Systems. Cambridge: Cambridge University Press, 1976

⁴ Ideologická vzdálenost mezi soutěžícími politickými stranami

⁵ Počet mezi sebou soutěžících politických stran

⁶ Procesy nazývané „teritoriální penetrace“ a „teritoriální difuze“

vyvinul nějaký vhodný, pro členy „stimulující“ systém, který funguje ve dvou rovinách. Zprvé v sobě zahrnuje selektivní motivaci pro jednotlivce, aby se ucházeli o nějaké vyšší vedoucí posty ve straně, zadruhé i kolektivní motivaci v rámci celé organizace, která podněcuje členy k větší motivaci svojí vlastní straně (Randall a Svasand 2002, s.10). Dvě výše zmíněná kritéria, podle kterých se stupeň institucionalizace měří, od sebe nejdou příliš oddělit, protože jsou na sebe v praxi navázána. Jsou jimi zprvé vnitřní „stupeň autonomie tváří v tvář⁷ svému okolí“, kdy je strana autonomní, pokud se dokáže vymezit vůči podnětům zvenčí, a zadruhé k vnitřnímu fungování vztažený „stupeň systémovosti“, jinak řečeno stupeň vzájemné provázanosti mezi vlastními vnitřními částmi, tj. tím, jak silná existuje míra koherence mezi jednotlivými interními jednotkami. (Panebianco 1988, s. 55). Pro určování míry institucionalizace autor zvažuje celkem pět indikátorů, kterými jsou: zprvé stupeň rozvoje ústřední mimoparlamentní organizace, zadruhé stupeň soudržnosti organizačních uskupení na stejné úrovni z hlediska vertikální dělby moci ve straně, zatřetí způsob, jakým je organizace financována, začtvrté vztahy s vnějšími organizacemi, které jsou na stranu nějakým způsobem navázány a posledním indikátorem je rozložení stranické moci „de iure“ a „de facto“, tedy stupeň souladu mezi normami určujícími fungování strany a tím, jaké jsou skutečné vládnoucí struktury a jak je moc opravdu rozdělena (Panebianco 1988, s. 58-59).

Definice institucionalizace od Samuela Huntingtona je v politologické vědě patrně definicí nejvíce rozšířenou vůbec (Harmel, Svasand a Mjelde 2019, s.9). Huntington věnoval své studium oproti Panebiancovu přístupu především změnám a odlišnostem v různých politických systémech, a to ve spojitosti s výzkumem fenoménu modernizace, jakožto ukazatelem rozvoje společnosti. Celou svou teorii stavěl na základě myšlenky, že „prvopočátkem celého dynamického procesu modernizace a demokratizace byly změny ekonomické“ (Říchová 2006, s. 263), které s sebou nesly jako následek politický rozvoj.⁸ Rozlišoval modernizaci v různých společenských oblastech, přičemž pro rozvoj v politické sféře společnosti je pro něho příznačným kritériem právě míra institucionalizace – ta byla jedním z měřítek, kterým poté posuzoval stupeň vlády, což bylo jeho základní měřítko pro porovnávání politických systémů. Samotnou institucionalizaci popisuje jako „proces, kterým organizace a procedury získávají hodnotu a stabilitu“ (Huntington 1968, s. 12) a měří ji na základě celkem čtyř kritérií. Prvním je adaptabilita, která je navázána na faktor časového setrvávání organizace a její reakce na podněty během jejího trvání. Jde tak především o to, že s přibývajícím časem existence se strana stává „institucionalizovanější“, schopnost přežít první generaci vůdců a způsobilost reagovat na funkcionální změny spojené s nějakou změnou statusu. Druhým kritériem je složitost⁹ organizace, kdy rozhodujícím je počet podjednotek, kdy větší počet znamená větší míru institucionalizace. Třetím kritériem je autonomie, určuje schopnost vymezení se oproti ostatním sociálním aktérům ve vzájemné soutěži mezi nimi. Posledním, čtvrtým, kritériem je soudržnost¹⁰, jejíž míra roste spolu s mírou (viz Randall a Svásand 2002; Arter a Kestilä-Kekkonen 2014) panující shody uvnitř organizace a schopností

⁷ V originále „autonomy vis-à-vis“

⁸ Z tohoto důvodu byl logicky Huntingtonův přístup používán především k výzkumu změn v rozvinutých společnostech.

⁹ V originále jako „complexity“

¹⁰ V originále jako „coherence“

překonávat případné rozpory konkrétními mechanismy, a to především v otázkách týkajících se zásadních funkčních stránek (Huntington 1968, s. 13-22). Ačkoliv jsou v teorii autonomie a soudržnost na sobě nezávislé proměnné, v praxi tíhnou k tomu být na sobě vzájemně závislé (Randall a Svasand 2002, s.10).

Mezi oběma výše zmíněnými teoriemi lze najít mnoho společného. Jak Panebianco, tak před ním i Huntington, kladli důraz na organizační složku strany, přičemž prakticky jediným rozdílem v pojetí kritérií potřebných pro institucionalizaci organizace je potřeba Huntingtonovy adaptability, kdy pro Panebianca je vysoká míra institucionalizace naopak překážkou pro celkovou flexibilitu organizace. Co se týče ostatních indikátorů, oba autoři se shodují jak na potřebě autonomie, tak nakonec i na složitosti a soudržnosti organizace, jež Panebianco shrnuje pod pojmem systémovosti. Ačkoliv bývají považováni za autory celé teorie, v mnohých kritériích se ve svém přístupu koncepčně odlišují od původně užšího definičního rámce pro institucionalizaci. Příkladem může být Janda, pro kterého je stupeň institucionalizace roven stupni zhmotnění organizace v povědomí široké veřejnosti, který tak dává důraz na vnější stránku vztahů (Janda 1980). Při využití svého konceptuálního rámce „vysloveně používá koncepty jakým je mimo jiné autonomie jako koncepty s institucionalizací provázané, nepovažuje je však za její součást“ A tak ve svém mezinárodním pojetí organizací pro něj může být strana silně institucionalizovaná i přes to, že jí chybí nezávislost na jiných sociálních skupinách – což je právě Huntingtonovo pojetí autonomie – a jako příklad udává Labouristickou stranu ve Velké Británii. Stejně tak jsou například oddělována jakožto samostatné koncepty i kritéria složitosti a soudržnosti (Randall a Svasand 2002, s.10; Stauber 2016, s. 10).

Na Jandovu institucionální externí dimenzi, a potažmo výzkum vnímání strany širokou veřejností, navazují Harmel a Svasand, pro které je to „primárně lídr strany – v některých situacích dokonce pouze on -, kdo musí řídit a efektivně komunikovat hlavní myšlenky strany směrem ke společnosti“ (Harmel a Svasand 1993, s. 73). Navrhují proto tři stádia výzkumu vzniku stran z hlediska jejího vůdcovství, kterými jsou jmenovitě identifikace, organizace, a nakonec stádium stabilizace (Harmel a Svasand 1993, s 75). Strana se podle nich stává „plně etablovanou“ poté, co se stane „běžnou součástí“ systému pro ostatní relevantní aktéry tak, aby ji za ni oni sami považovali, což celé podtrhuje význam potřeby vnější institucionalizace (Harmel and Svásand 1989, s. 10 cit. dle Randall a Svasand 2002, s. 11)¹¹. Randall a Svasand následně rozvíjí Levistkyho myšlenku na uspořádání roztržité teorie institucionalizace ((Randall a Svasand 2002) tak, že se celý koncept rozdělí na jednotlivé části, kdy se každá bude zkoumat zvlášť (Stauber 2016).

3. Konceptualizace

Na tomto místě přistoupím k teoretickému vymezení svého přístupu ke zkoumání České pirátské strany a Strany zelených, a to na základě stanoviska, jaké zastávají Harmel, Svasand a Mjelde – ti ve světle potřeby objasnění celého konceptu přejímají dále Levistkyho apel o potřebě zkoumání teorie institucionalizace stran v širším měřítku (Levitsky 1998, s.88).

¹¹ Unpublished paper presented at the 1989 Annual Meeting of the American Political Science Association.

Přistupují k ní tak jakožto k multidimenzionálnímu fenoménu, podobně jako Levitsky (1998), Bolleyer (2013) nebo Stauber (2019). Jednotlivé části, ačkoliv teoreticky úzce související, je potřeba zkoumat každou zvlášť, ale v případě aplikace na konkrétní případ vnímat vše v jednom kontextu. Svoje tvrzení zakládají na předpokladu, že koncept institucionalizace představoval v odborné literatuře různé, velice důležité role v celkem třech rovinách předešlého vývoje zkoumání politických stran – na základě těchto případů poté stanovují svou tezi tří hlavních dimenzionálních kritérií, při jejichž úplném splnění se strana stává plně institucionalizovanou¹². Role institucionalizace se tak projevuje zaprvé ve vnitřně institucionalizované organizaci, která získává hodnotu sama o sobě a pomocí své organizace, s čímž koresponduje i chování jejích členů. Druhý případ projevu institucionalizace se týká vnějšího postoje ostatních aktérů vůči straně, kteří ji berou v obecnosti na zřetel (viz hl. Janda 1980). Strana je tak vnímána jako instituce, se kterou se „počítá“ i v blízké budoucnosti. Třetí rolí je pak projev dlouhodobé institucionalizace, kdy je organizace, všem obtížím a organizačním šokům navzdory, i nadále objektivně přetrvávající. Na základě těchto třech rolí stanovují autoři pro svůj konceptuální přístup dále tři samostatné dimenze institucionalizace, které se dotýkají různých složek organizace – její vnitřní složky, dále vnější složky a nakonec složky „objektivní“, kdy každá složka zvlášť má při měření celého konceptu dohromady sama o sobě svůj vlastní význam. Zaprvé se tak institucionalizace projevuje ve vnitřním chování strany, jakožto ukazatel její nezávislosti. To se ukazuje v „rutinizaci“ jejího organizačního chování a, bez ohledu na loajálnost vůči konkrétním osobám, rozšiřování stranických hodnot napříč celou její strukturou, nezávisle na jejích zakladatelích a počátečních cílech. Tento typ autoři pojmenovávají jako interní nebo organizační institucionalizaci. Druhým typem je institucionalizace externí nebo také percepční. Ten se odráží ve vnímání trvajících síly strany z vnějšku, kdy tomu odpovídá adekvátní chování a uznání ostatních aktérů. Poslední, třetí dimenzi, spatřují autoři v ustavení objektivního důkazu o přežití strany. Tento typ nazývají objektivní institucionalizací a projevuje se tzv. objektivní odolností organizace¹³ (Harmel, Svasand a Mjelde 2019). Stejně tak se všechny tyto tři výše zmíněné dimenze musí promítat rovněž do přístupu autorů k operacionalizaci celého konceptu. První dimenze se týká zaprvé schopnosti přizpůsobovat se měnícím záměrům a cílům strany, zadruhé pak rutinizace celého procesu při přijímání rozhodnutí – to zahrnuje mimo jiné způsob výběru stranického vedení, a to takovou cestou, která svědčí o způsobilosti strany přežít politický pád svých vlastních vůdců spolu s jejich cíli a vést nadále svůj vlastní politický život i za těmito hranicemi. Druhá dimenze se projevuje v praktické percepce ze strany ostatních, která se projevuje tím, že se strana stala běžnou součástí systému, ve kterém působí, což se ukazuje v kontaktu s těmito aktéry. Poslední dimenze souvisí s postihnutím fenoménu „trvanlivosti“, jakéhosi přetrvávání strany v čase a její odolnosti vůči možným organizačním šokům. Takové šoky můžeme dělit na vnitřní a vnější. Mezi vnitřní můžeme zařadit různá rozdělení strany, změny v názvech strany nebo alternaci otců zakladatelů jejich nástupci. Vnější faktory jsou způsobovány především volbami a změnami pro stranu z nich plynoucí – v každém případě strana musí ukázat, jakým způsobem se dokáže vyrovnat s nárůstem nebo propadem voličské důvěry. Přitom, jakkoliv to může

¹² Tento stav při splnění těchto tří kritérií dohromady autoři nazývají česky nepřeložitelným obratem jako „institutionhood“.

¹³ V originále „objective durability“

vyvolávat pozitivní konotace, zisk hodně hlasů ještě automaticky nemusí znamenat upevnění strany, a naopak to stejné platí i pro volební ztráty. Jako další externí šok lze zmínit například propuknutí ekonomické krize. Jak je však zmíněno dále, literatura se neshoduje vždy na jednotném vyvození důsledků, které tyto změny přinášejí (Harmel, Svasand a Mjelde 2019).

Důvodů pro zkoumání takto oddělených jednotlivých faktorů institucionalizace uvádějí Harmel, Svasand a Mjelde několik. Například ten, že „institucionalizované strany se mohou objevovat v mnoha různých formách, zahrnující ty, které jsou externě autonomní nebo závislé, organizačně velice komplexní nebo jednoduché, centralizované nebo decentralizované a kohezní nebo rozštěpené“ (Harmel, Svasand, Mjelde 2019, s. 14-15), přičemž autoři ani nevyžadují od takové strany ani celonárodní rozsah působnosti a doslovně uvádějí, že nevidí žádný důvod nemožnosti „neinstitucionalizace“ regionálních nebo dokonce lokálních stran. V tom se odlišují od výše zmíněných přístupů Huntigtona (1968) a Panebianca (1988) nebo v českém kontextu Kouby (2007), kteří vidí souvislost institucionalizované strany s jejím geografickým pokrytím celého území státu nebo centralizací moci. Autoři v tomto ohledu deklarují určitou inspiraci Jandovým teoretickým rámcem konceptu (Janda 1980), ačkoliv na rozdíl od něj neuznávají jeho dva zvláštní indikátory, se kterými spojuje institucionální neúspěch - „změny jména“ a „organizační diskontinuita“, které autoři doporučují měřit „jako faktory v institucionalizaci, spíše než jako faktory jejího opaku“ (Randall Svasand a Mjelde 2019, s.14) Zatímco pro Jandu tak obě kategorie znamenají oslabení strany (Janda 1980, s. 22-23), Harmel, Svasand a Mjelde to vyvracejí s odkazem na to, že změna jména může často ukazovat spíše na vyspělost strany, která si uvědomuje potřebu jít s dobou a takovým způsobem se například přizpůsobovat svým voličům. Podobně organizační diskontinuita může ukazovat nejen na vnitřní rozkoly způsobené oslabení strany, ale také často na utužení nejsilnějšího jádra strany a tím na vyšší míru institucionalizace nové, silnější strany (Harmel, Svasand, Mjelde 2019, s. 14). I v českém kontextu lze najít některé případy, které tento přístup potvrzují, z nichž nejviditelnější je to zřejmě na straně Svoboda a přímá demokracie. Tato strana vznikla odštěpením se nejsilnější skupiny kolem předsedy původní strany Úsvitu přímé demokracie, po kterém dosahuje ještě lepších volebních výsledků než předtím, původní strana pak dokonce zanikla úplně. Pokud vezmeme v potaz, že příkladem změny jména může být třeba přidání nebo naopak odebrání jména politika z názvu strany, pak SPD splňuje i druhé kritérium, kdy strana nedávno odebrala právě jméno svého předsedy Tomia Okamury, který o to sám požádal, „protože hnutí podle něho není třeba dále personifikovat“ (lidovky.cz).

Jako hlavní závěr pro výběr takovéto metody a potřebu odděleného trojdimenzionálního zkoumání uvádějí autoři negaci úvahy, že pokud by všechny strany, které vykazují určité hodnoty ukazatelů v jedné z dimenzí institucionalizace, na tom byly podobně i v těch dimenzích ostatních, pak by tato celá snaha o konceptuální oddělení dimenzí neměla žádný empirický smysl. To se však neděje, a je tomu právě naopak, kdy se úrovně v různých dimenzích liší a bylo by „nesprávné uvažovat o tom, že důkaz o vysokém (anebo nízkém) stupni institucionalizace v jedné z dimenzí by znamenal stejný stupeň institucionalizace“ (napříč organizací ve všech jejích aspektech) (Harmel, Svasand, Mjelde 2019, s. 20). Takový postoj by s sebou doslova nesl „následky jak pro celý teoretický výzkum, tak i pro schopnost předvídatelnosti“. Jako příklad svého závěru uvádějí norský případ dvou přetrvávajících stran

– Norskou komunistickou stranu a Stranu penzistů. Komunistická strana měla „trvanlivost“, „rozšíření hodnot“, i „rutinizaci“, ale v 70. letech minulého století přišla o značnou část voličstva¹⁴ a ani ostatní strany jí nedávaly většího významu, tzn. že podle autorů jí chyběla relevance – jedna ze složek vnější institucionalizace. Oproti tomu Strana penzistů, ačkoliv pravidelně získává ve volbách prvního řádu pod jedno procento hlasů,¹⁵ má také trvanlivost, ale chybí jí rutinizace i vnější institucionalizace. Naprosto zásadní pro tuto práci je argument, že „někde jinde, některé z nových environmentalistických stran, postrádají rutinizaci i záznam o trvanlivosti (kvůli jejich novosti), ale okolnosti by mohly opravňovat k velkému očekávání, že přetrvávají a získají na relevanci“ (Harmel, Svasand, Mjelde 2019, s. 20). A navazujíc na Panebiancovo (1988) zkoumání charismatických stran, „některé strany tohoto typu si vytvořily důkazy o jejich trvanlivosti a vnějšímu vnímání jejich relevance, ale mají pouze malou, nebo dokonce vůbec žádnou rutinizaci či rozšíření hodnot“ (Harmel, Svasand, Mjelde 2019, s. 20). To dává tušit jistou vysokou míru podobnosti se začátky České pirátské strany či současnou Stranou zelených.

3.1. Vnitřní institucionalizace

Přejdeme tedy na tomto místě k detailnějšímu popsání zmíněných tří dimenzí a jejich prvků. První dimenzí dělení konceptu dle Harmel, Svasanda a Mjelde je tedy institucionalizace interní, kterou dělí dále na dvě podkategorie, jež v sobě tato dimenze zahrnuje – rutinizaci a vnitřní rozšiřování hodnot. Tato dimenze zachycuje procesy zahrnující obecné postoje a chování, které se odehrávají uvnitř organizace a jež svědčí o úrovni takzvaného zhmotnění. Tyto postihované procesy se také odehrávají, jak již bylo zmíněno výše ve jménu dlouhodobosti, nezávisle na složce dočasnosti, tj. zakladatelích a vůbec vůli jakýchkoli konkrétních osob a momentálních stranických záměrů – proto také v rámci rutinizace mluvíme o takzvané depersonalizaci rozhodovacích procesů a v rámci vnitřního rozšiřování hodnot zase o připisování hodnoty ze strany členské základny spíše straně jako takové (Harmel, Svasand, Mjelde 2019, s. 14). Tato dimenze lze zároveň doplnit teorií Margit Tavits o síle stranické organizace (Tavits 2013). Tato autorka se věnovala studiu politických stran v zemích tzv. bývalého východního bloku a zabývala se mírou korelace mezi úspěchy strany a silou její formální organizace. Na základě toho vytyčuje tři hlavní indikátory pro takovou organizaci, která musí mít: (1) rozvinutou členskou základnu, (2) rozsáhlou a početnou síť lokálních organizací a (3) dostatečně velký počet vlastních zaměstnanců. Přičemž platí, že čím větší absolutní hodnoty jednotlivých proměnných strana v jednotlivých indikátorech dosahuje, tím je silnější (Tavits 2013, s. 26-35). Někdy se objevuje navíc ještě potřeba finančního zázemí (Poguntke et al. 2017).

¹⁴ V roce 1973 získala ve volbách do parlamentu přes dvě stě tisíc hlasů, o čtyři roky později zaznamenala masivní propad o 96%. -

https://en.wikipedia.org/wiki/Communist_Party_of_Norway#Popular_support_and_electoral_results

¹⁵ <https://www.nrk.no/valg2011/valgresultat/parti/parti/pp/>

3.1.1. Rutinizace

Rutinizace, jakožto klíčový organizační prvek, se tedy projevuje ve vnitrostranickém chování, kdy jejího naplnění dosahuje strana, která závisí na „pravidlech a procedurách, spíše než na jedné vševědoucí a všemohoucí osobnosti“. Na jejím základě tak můžeme odlišit strany s „normální“ organizační strukturou, tedy strany rutinizované, a strany „charismatické“, které závisí jen na jedné osobě. V tomto bodě se autoři odvolávají na výše zmiňované přístupy Panebianca, Levitskyho, Huntingtona a Jandy. Panebiancem se inspirovali ohledně fungování charismatických stran¹⁶, od dvou posledně jmenovaných přebírají jejich definice ohledně rutinizované strany jakožto takové, která vykazuje opakující se způsoby chování, jež nabývá hodnotu skrze její vlastní členy, a od Levitskyho ohledně toho, aby se braly v potaz i neformální procesy způsobů chování. Na základě tohoto prizmatu stanovují dvě základní indicie, které svědčí o rutinizaci strany. Těmi jsou zaprvé „psaná pravidla, která jsou vnímána jako legitimní jak ze strany lídrů, tak i členů strany, přičemž je očekáváno, že tato budou dodržována“ a zadruhé „skutečné způsoby chování se nasvědčující „regularizovanému“ chování, ať už jsou pravidla psaná či nikoliv, což vede k depersonalizaci strany“. Na druhou stranu existuje také možnost, že strana si určité obecně přijímané způsoby chování vytvoří bez předchozího formálního základu, ale jen na základě nějakých stálých zvyků. Čili případ, kdy nemůžeme najít u politické strany formalizované znaky pravidel pro nějakou z jejích organizačních komponent, ještě to nemusí nutně znamenat, že strana nesleduje zmíněné rutinizované vzorce chování. Příkladem mohou být britští konzervativci, jejichž strana neměla až do 70. let minulého století žádná konkretizovaná formální pravidla pro změnu na svých vedoucích postech. Při volbě nových předsedů tak byla využívána jakási nejasně definovatelná metoda, při které byli voleni kandidáti jen z blízkého okolí premiéra. Autoři v této souvislosti citují Punnetta¹⁷, který mluví o „neformální alchymii uzavřené společnosti mocných“ (Harmel, Svasand, Mjelde 2019, s. 22), i přesto nepovažují Konzervativní stranu za stranu s „nerutinizovanými“ vzorci chování. Je potřeba navíc vnímat různé druhy odchýlení se od pravidel, jež každé může mít různé dopady na institucionalizaci strany. Autoři proto připouštějí určitá období, kdy jsou pravidla porušována v zájmu zmírnění nějakých dalších, ještě negativnějších dopadů. To podtrhuje dále to, že jsou si však také vědomi toho, že nelze najít žádnou stranu, jejíž daná pravidla na jedné straně a způsoby chování v praxi na straně druhé jsou navzájem perfektně korelující, a to ať už jsou způsoby dosahování rutinizace formální, nebo neformální. Na druhou stranu, sledováním míry akceptace lze vysledovat i za těchto podmínek rutinizovanou stranu, jelikož v ní budou výše zmíněné dva způsoby dosahování spíše přijímané a dodržované. „A pokud se praxe odchyluje od norem, měl by i přesto existovat pocit legitimacy“, díky kterému bude jakékoliv vybočování všeobecně vnímáno tak, že slouží k „doplnění, ale ne k nahrazení pravidel nebo způsobů, které strana přijala“, díky čemuž bude i přijímáno. (Harmel, Svasand, Mjelde 2019, s. 15–16, 21–22)

Samozřejmě, že nejsnadnější je sledovat takové procesy u stran, jež mají pro své procedury jak pravidla jasně daná, tak později i následovaná. Nicméně výhodou tohoto

¹⁶ Kdy strany charismatické jsou založeny výhradně na personálních vztazích, ty ostatní na konkrétních a zřetelných pravidlech

¹⁷ Punnett, R.M. (1992) *Selecting the Party Leader. Britain in Comparative Perspective*, London: Harvester-Wheatsheaf.

konceptu je tedy právě jeho aplikovatelnost i na dva výše zmíněné případy stran, které zatím nemají buďto žádné rutinizované chování, ale mají jen své stanovy, anebo naopak stran, kterým chybí formální pravidla pro jejich určitý rutinizovaný způsob chování. Oba případy prakticky spojuje to, že v blízké budoucnosti se očekává působením času změna tohoto statusu, a právě pro tyto případy je velice důležitý způsob, jakým se taková změna odehraje: „zásadním předpokladem změny v těchto případech je to, zdali je změna strany sama o sobě učiněna na základě procedur, které jsou popsány ve stanovách, a zdali je známa všem členům strany“ (Harmel, Svasand, Mjelde 2019, s. 16). Tato výše zmíněná změna formalizovaných pravidel chování je také prvním zmíněným indikátorem rutinizace, nebo jinak řečeno depersonalizace stran, a totiž, „že pokud jsou tato pravidla měněna, změny musí být provedeny řízením se kroky, které jsou specifikovány ve stranických stanovách“. (Harmel, Svasand, Mjelde 2019, s. 16). To stejné pak platí pro všechny vnitrostranické procesy a procedury.

3.1.2. Vnitřní rozšiřování hodnot

Druhou podkategorií vnitřní dimenze institucionalizace je vnitřní rozšiřování hodnot¹⁸, vztahující se k důvěře, jaké se straně dostává od jejích členů a podporovatelů, a zároveň k hodnotě, kterou ji tito aktéři připisují. Taková definice dává zároveň tušit, že tato podkategorie má mnoho společného s rutinizací, předešlou podkategorií vnitřní institucionalizace, protože strana s vysokou mírou vnitřního rozšíření hodnot musí prokázat nezávislost těchto hodnot na svém lídrovi a komukoliv dalšímu – čili tato kategorie musí být depersonalizována stejně jako rutinizace. Autoři připouštějí, že ačkoliv „považujeme rutinizaci a rozšíření hodnot jako různé a rozdělitelné dimenze jednoho více obecného konceptu „vnitřní institucionalizace“ (stejně jako Levistky 1998 a Bolleyer 2013), i přesto je potřeba uznat, že v určitých případech může úspěšná rutinizace sloužit jakožto indikátor vnitřního rozšíření hodnot“. Oba ukazatele je tedy potřeba vnímat odděleně a oddělitelně, ale někdy jdou tyto skutečnosti ruku v ruce. Například v situacích, kdy původní zakladatelé ani vůbec nemají v úmyslu stranu utvořit jako fungující institucionální organizaci a chtějí ji podřídit svým vlastním cílům a třeba by mohli „nazírat na normální organizaci (strany), a dokonce institucionalizaci obecně, jako na chyby, kterým je potřeba se vyhnout“, pak nám může rutinizace posloužit skutečně jako indikátor toho, zdali se strana dokázala již zbavit takovýchto starých vlivů a nastolila vnitřní hodnotový rámec přesahující osobní ambice jednotlivců (Harmel, Svasand, Mjelde 2019, s. 17). Ostatně to je také definicí vnitřního rozšíření hodnot – jde o zhmotnění jakéhosi kolektivního vědomí, nikoliv v pojetí veřejném, kterému se autoři věnují až v další dimenzi, ale doslova ve způsobu myšlení strany jako takové, jejíž hlavním cílem, skrze její členy, se stává její existence sama o sobě.

3.2. Vnější institucionalizace

Další dimenze institucionalizace se vztahuje k vnějšímu zakotvení strany v rámci společenského systému a jejího externího uznání jakožto instituce. Míru vnější institucionalizace určuje vztah, jaký má systém jako celek k politické partaji, a to především ze strany takových aktérů, kteří jsou pro daný kontext relevantní – tedy ostatní politické strany a

¹⁸ V originále jako „internal value infusion“.

především voliči. Autoři odkazují ještě na další přístup, který za takového aktéra označuje také občanskou společnost jako takovou, personifikovanou například skrze neziskové organizace (Lefkofridi, Weissenbach 2019). Pokud ji takoví aktéři vnímají jako instituci, tak ji uznávají zaprvé jako stranu relevantní, a zadruhé jako objekt, který disponuje určitou silou nadále přetrvávat. Otázkami, které si pokládá okolí „ať už se jedná o potencionálního voliče nebo vůdce jiné politické strany“ (Harmel, Svasand, Mjelde 2019, s. 18), jako: „Je tato strana stranou, jejíž existence by mě měla donutit ke změně mého chování“ nebo „Je pro mě relevantní a je pravděpodobné, že setrvá dostatečně dlouho, abych se o ní měl zajímat?“ (Harmel, Svasand, Mjelde 2019, s. 18) tak strana, v případě kladných odpovědí, získává rozměr přijímané instituce.

Pro měření dimenze vnější institucionalizace navrhnou autoři dva hlavní indikátory, které jsou v našem případě v podstatě měřením následku uvedení nové strany do zavedeného systému a jejího následného přetrvávání v něm. Toto externí vnímání strany se může projevat ve dvou různých podobách, jejichž reakce mohou mít různé projevy. Oba indikátory se projevují dvojím způsobem, a to podle toho, kdo je daným projevujícím se aktérem v konkrétní situaci. První indikátor tak může sloužit jednak jako známka chování elektorátu a napřímo se ukazuje jako upevňování stabilního jádra volební podpory, „především pokud se skládá z voličů, jejichž důvody pro podporování strany indikují pravděpodobnost jejich pokračující podpory“, jednak může sloužit jako popis situace, kdy jsou existující aktéři, ať už se jedná o celé strany, jejich lídry nebo organizace, nějakým způsobem nuceni zajmout svá stanoviska vůči tomuto novému subjektu. Druhý indikátor s sebou nese nepřímé následky uvedení nové strany, kdy jsou při něm sledovány změny, které musí jednotliví aktéři ve svém chování provést, po tom, co se strana objeví a začne nějakým způsobem působit. Pro otázky týkající se elektorátu je velice namístě zdůraznit jeden okamžik, který je zásadním bodem pro naši práci, a to, že autoři přitom zdůrazňují potřebu volební stability strany, nikoliv volebního potenciálu jako takového, protože „strana s malou, ale stabilní základnou podporovatelů, je stejně tak institucionalizovaná, jako ta strana, které se dostává stabilní a široké základy podporovatelů.“ (Harmel, Svasand, Mjelde 2019, s. 22). Tento případ lze v českém kontextu vztáhnout i na Stranu zelených, která po svých takřka třiceti letech existence dostala jen na jedno volební období do Poslanecké sněmovny, a i přesto funguje nadále jako regulérní strana. Jistou podobnost lze spatřovat i s Pirátskou stranou v době před jejím historicky prvním zvolením do Sněmovny, kdy strana dokázala do té doby překonat několik let jen s naprosto marginálními volebními výsledky. Popsaný mechanismus může fungovat i opačně. I v tomto případě můžeme najít českou paralelu, tentokrát například se stranami ANO 2011 a TOP 09. Obě uskupení vznikla shodně zhruba jeden roku předtím, než ve svých prvních volbách do Parlamentu dosáhly velice vysokých volebních zisků, nicméně první jmenované hnutí bylo založeno na bázi úplně nové organizace, zatímco druhá strana vznikla sloučením několika proudů ze stran KDU-ČSL, SZ a STAN a již v době svého založení měla asi 1900 členů.¹⁹

Naopak otázky týkající se percepce ze strany ostatních stran, mohou být zodpovídaný na základě jejich vyjadřování se o sledované straně v médiích, nebo přizpůsobováním svých programových bodů takovým způsobem, že těmito kroky buďto „zvyšují koaliční, nebo

¹⁹ <https://tema.novinky.cz/top-09>

vyděračský potenciál nové strany“ - to se může projevat například v různých koaličních smlouvách (Harmel, Svasand, Mjelde 2019, s. 18). Tento ukazatel nemůže sloužit beze všeho a absolutně na celý politický systém, protože nelze očekávat, že relevanci strany budou nějakým způsobem vnímat, a především uznávat, úplně všechny strany ostatní. Vzhledem k tomu musí být posuzovány tyto okolnosti na základě „počtu a důležitosti stran“, které nějakou vážnost straně dávají, přičemž tyto subjekty musí mít samy alespoň nějaký minimální stupeň připisované relevance.

3.3. Objektivní odolnost

Poslední dimenzí konceptualizace teorie autorů je faktor objektivní odolnosti strany. Ve zkratce řečeno nám tato dimenze napovídá o schopnosti strany dlouhodobě přetrvávat ve stranickém systému – tento odhad se zakládá na dvou částech, a to zprv na dosavadní historii a zadruhé na odolnosti strany. Přitom, co se historické složky týče, se autoři odkazují na to, že v dosavadní literatuře již bylo dostatečně prokázáno, že prostý dosavadní věk strany může sloužit co by faktor o mnoho zvyšující pravděpodobnost dalšího trvání strany a pokud se stranám podaří dospět, „jejich šance na přežití se dramaticky zvyšuje“. Přičemž dále platí, že mezi „stranami, kterým je mezi pěti a patnácti lety, jich umírá více než 60 %. Pokud strana přežije do svého patnáctého roku, její šance na pokračování se téměř zdvojnásobují. Poté, co strany dosáhnou dvaceti pěti let, pravděpodobnost pokračování vyskočí na 80 %.“ (Janda a Gillis 1980 cit. dle Harmel, Svasand, Mjelde 2019, s. 19). Nicméně, především z hlediska nových, krátce trvajících stran, jako jsou právě třeba Piráti, samotný faktor doby přetrvávání není dostatečný, a je proto zapotřebí ještě alespoň jednoho indikátoru odolnosti. Takovým je, již jednou zmiňovaná schopnost odolávat vnitrostranickým, ale i z venku přicházejícím, organizačním otřesům. Namísto, dříve v literatuře používaného, výrazu „adaptabilita“ nyní hovoří autoři o „schopnosti přežít“²⁰ a nejlepších výsledků v této dimenzi tak dosáhne ta nejsilnější strana kombinací obou těchto výše zmíněných faktorů.

4. Metodologie

Metodologickým základem práce jako takové je komparativní případová studie České pirátské strany a Strany zelených a porovnání těchto případů se odehrává na základě teoretického konceptu institucionalizace politických stran. Pro zkoumání daného jevu je využito kombinace kvalitativních a kvantitativních dat. Data, se kterými v této práci operuji, jsou vybrána tak, aby vyhovovala teorii institucionalizace a jsou složena z několika různých, na sobě vzájemně nezávislých, zdrojů.

Základním ukazatelem vnitřní stranické organizace jsou stanovy stran a jejich další vnitrostranické normy, které upravují mimo jiné i působení svých lokálních organizací. Obě dvě zkoumané strany k nim dávají možnost přístupu přes internet. To stejné platí i co se týče finančních zpráv – na základě zákona č.424/1991 Sb. „o sdružování v politických stranách a v politických hnutích“, který je značně nápomocen při získávání údajů o stranách, musí každá

²⁰ V originále „survivability“

strana zveřejňovat své roční finanční bilancování. Pro samotné porovnání diversifikace příjmů bude využito Giniho koeficientu (Stauber 2016). Ten bude vypočítán na bázi všech využitých finančních možností, které se stranám zákonně nabízejí. Mnoho údajů lze také nalézt v databázi politickefinance.cz, která mapuje různé finanční toky a hodnotí strany z hlediska finanční nezávislosti, bohužel pro zastaralost databáze lze využít jen data do roku 2016.

Ostatní data o strukturách organizací byla získána analýzou stranických webů, nebo pirátského fóra. Podstatným doplněním celé práce jsou přitom provedené osobní rozhovory se členy Pirátské strany, které bylo potřeba provést pro postihnutí neformálních organizačních procesů a dále interních procedur, o kterých zatím máme u Pirátské strany jen velmi málo informací.

Co se týče dalšího zásadního zdroje, jakým jsou volební statistiky, ten je dohledatelný na dvou místech. Formální volební výsledky jako takové, a z nich vycházející volební mapy, jsou dohledatelné přes databáze Českého statistického úřadu, naopak různá sociologická data o volební podpoře dodává v rámci Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i. Centrum pro výzkum veřejného mínění. Toto centrum se věnuje rovněž sbírání dat skrze dotazníková šetření různých témat široké škály, a proto poslouží jako důležitý opěrný bod pro popsání některých dimenzí ve srovnání stran.

5. Analýza zkoumaných případů, zdůvodnění

Zkoumaný případ České pirátské strany a české Strany zelených skýtá mnoho důvodů pro výběr právě těchto dvou uskupení. Předně jsou to dvě uskupení, která jsou na české politické scéně z různých příčin ojedinělá. Ať už se to týká jejich rozdílnosti od jiných politických subjektů svými programovými profily, které do politické soutěže přináší úplně nová témata, odlišováním se obecnými prosazovanými ideály, nebo i jiného fungování jejich organizací jako takových, v mnohém vnáší do této analýzy argumenty, proč vybrat pro komparaci právě tyto dvě strany. Druhotným důvodem mohou být i jisté podobné okolnosti jejich vzniku. Samozřejmě můžeme naopak najít i mnoho odlišností, z nichž tou hlavní bude současná politická relevance těchto stran. Zatímco Zelení mají prozatím své největší volební úspěchy za sebou a nyní se pohybují na hraně volebního výsledku pro získání státních příspěvků na činnost, Piráti řeší „problémy“ opačné, kdy se musejí nějakým způsobem organizačně vyrovnat se stavem, kdy se po dlouhé době bez faktické politické relevance dokázali po prvotních úspěších na komunální úrovni dostat mezi nejdůležitější politické aktéry v zemi a v parlamentních volbách v roce 2017 se historicky poprvé probíjovat do Poslanecké sněmovny.²¹ Předpokladem je, že tento výrazný úspěch bude stranu motivovat k organizačním změnám a hledání nových zdrojů volební podpory, a zde vyvstává paralela s dřívějšími úspěchy Strany zelených. Na rozdíl od Zelených však Piráti ještě nemají žádné zkušenosti s působením v nejvyšších patrech exekutivy, a je otázkou, zdali to nebyla právě účast ve vládní koalici, co bylo zásadním faktorem, který zapříčinil propad Zelených. Dalším z důvodů pro výběr Pirátů bylo, že česká,

²¹ Podle posledního dubnové průzkumu společnosti CVVM má SZ volební preference kolem 1,5%, Piráti pak oscilují kolem 12%.

ale i světová politologická věda, zatím tematiku pirátské politiky spíše opomíjela, a doposavad tak byly vytvářeny spíše jen dílčí studie. Jednak zřejmě z důvodů její novosti, jednak možná i proto, že ta se může dost často jevit některým jako špatně čitelná. A protože platí, že „rozsah odborné literatury je poplatný úspěchům a vlivu pirátských stran v jednotlivých zemích.“, tak česká odborná literatura ještě na poslední úspěchy nestihla zareagovat, a proto nejvíce prací najdeme ohledně pirátských stran německých a především švédských, které vznikly ještě o několik let dříve než čeští piráti²² a svého času měly vůči českým poměrům obrovské členské základny²³ (Bolleyer 2016). Stejně tak hlavně v našem prostředí platilo, že „rozbory tématu pirátských stran je limitován některými metodologickými a empirickými faktory“, jako jsou například „vzorce interakcí s ostatními politickými stranami, nekonsolidovanost jejich programů“ či „data z různých zemí o voličích a sympatizantech pirátských stran, struktura a vnitřní komunikaci či hlubší rozbory příčin jejich vzestupu.“ (Brunclík 2010, s. 21). To se relativně mění s posledními úspěchy strany, díky kterým nám narůstá kvalita a množství vyhodnotitelných dat. Navíc, díky proměně strany získávají data i jinou relevantnost. Naproti tomu, Strana zelených se stala předmětem již mnohých zkoumání různého charakteru – jak jejího ideového, tak i organizačního rámce – a to třeba v monotematických studiích, kdy byly postihnuty jak počátky strany (Jehlička, Kostecký 1992) tak i zhodnocení jejího fungování po letech existence (Jehlička, Kostecký, Kunštát 2011) dále v rámci závěrečných prací (Süssová 2015) nebo jako součást širších komparativních studií v rámci odborné literatury (viz Pečínka 2005, Perottino 2009) a to i kontextu institucionalizace stran (Stauber 2016).

V každém případě se práce zaměřuje především na analýzu České pirátské strany a optikou teorie institucionalizace nabízí následné srovnání se Stranou zelených. Práce si klade za cíl odpovědět na následující výzkumné otázky: 1) Jakým způsobem se promítá původní ideologické schéma do organizační struktury v období po volebním úspěchu? 2) Nastává po volebním úspěchu vyšší míra konvergence organizačního nastavení s etablovanými stranami? Mým primárním cílem tedy bude zjistit, jakým způsobem se pirátská strana změnila po parlamentním úspěchu a porovnat v čem se shodují, nebo naopak diferencují se Stranou zelených. Aby tyto otázky mohly být zodpovězeny, jsou získaná data porovnávána s analýzou mírou institucionalizace stran v českém politickém systému od Jakuba Staubera (Stauber 2016).

Na tomto místě je také potřeba vysvětlit důvod přistoupení k rozšíření indikátorů pro detailnější popsání zmíněných tří dimenzí a jejich prvků oproti rámci Harmel, Svasanda a Mjelde. Teoretický koncept výše zmíněných autorů bude doplněn indikátory, na které autoři sami poukazují, a dále těmi, které navrhuje pro své zkoumání Jakub Stauber (Stauber 2016, Stauber 2019). Důvodem tohoto přístupu je velká teoretická podobnost obou konceptů, nicméně autoři hlavní teorie, na kterou navazují nemají, například právě oproti Stauberovi, dostatečně vymezené indikátory pro všechny dimenze – to je také hlavní výhodou použití doplňujícího konceptu. Většinou indikátory zůstávají podobné, nicméně Stauber nabízí přídatnou hodnotu ve formě lepší operacionalizace proměnných. Tím, že teorie institucionalizace zkrátka nemá jednotný přístup, jediný potencionální problém by mohlo

²² V obou dvou zemích shodně v roce 2006.

²³ V dobách svého vrcholu dosahovala Piratenpartei Deutschland až třicet pět tisíc členů, švédská Piratpartiet v nejlepším období dokonce měla členů až padesát tisíc.

představovat občasně „prolínání se“ jednotlivých kritérií. To je způsobeno tím, že autoři často využívají pro různé oblasti institucionalizace podobná kritéria, protože jedno kritérium se občas dá využít jakožto ukazatel ve více oblastech. Jako jeden příklad za všechny lze uvést stáří – věk – instituce, kterýž se objevuje jednak jako projev rutinizace vnitro systémových procesů s argumentem, že čím starší strana je, tím větší je pravděpodobnost vytvoření potřebných struktur (Huntington 1968, s. 13), jednak jako projev dimenze objektivní odolnosti strany a důkaz schopnosti strany setrvat v politickém systému (Harmel, Svasand, Mjelde 2019, s. 19). Je třeba také zmínit jisté problémy při zpracovávání anglickojazyčné odborné literatury. Zahraniční autoři operují s mnoha, pro češtinu velice těžko uchopitelnými výrazy, kdy překlad často působí určité komplikace. Je třeba si připustit, že čeština zkrátka k mnoha takovým své ekvivalenty nenabízí a výsledek může někdy působit až kostrbatě²⁴. Bylo by vhodné, kdyby na toto česká odborná literatura nějakým způsobem reagovala a nabídla vhodná řešení. Jednou z možností by bylo například přijít s vlastním názvoslovím této specifické problematiky. Problémem je, že ani zahraniční literatura není s to se shodnout na nějakém uceleném přístupu. Celý tento problematický bod tak vyústil v to, že celá tato práce se věnuje detailně popsání vhodné teorie institucionalizace, kam by šla tato analýza zakotvit, a až poté je možné přejít následně k její aplikaci. I přes snahu o rozdělení různých indikátorů se nejde úplně vyhnout tomu, že některé ukazatele se v rámci teorie překrývají, z toho důvodu je skutečně potřeba brát jednotlivé dimenze jako spolu úzce související.

5.1. Vnitřní institucionalizace

První dimenze institucionalizace a její interní složka se tedy dále dělí na dvě podkategorie, kterými jsou rutinizace, čili popis procesů, které probíhají uvnitř organizační složky strany, a vnitřní rozšiřování hodnot, které je jakýmsi barometrem nálad uvnitř strany.

5.1.1. Rutinizace

Rutinizací vlastně měříme stupeň organizačního vývoje strany, kdy je kladen důraz především na faktor depersonalizace celého stranického aparátu, který má za následek vysokou míru demokratičnosti vnitrostranických procesů. Základním prvkem pro tuto dimenzi jsou formalizované vnitrostranické normy, podle kterých se dá strana s prvky depersonalizace přímo v pravidlech odlišit od těch ostatních. Literatura si každopádně uvědomuje potenciální nedostatečnost psaných pravidel jako důkazu o rutinizované straně, protože bez doložení jejich praktického fungování či naopak nemusí mít takovou výpovědní hodnotu. U déle fungujících stran je tak potřeba doplnit tuto část ještě na podkladu pravidelného neformálního fungování. Nicméně je třeba brát v potaz i strany velmi nové, které si zkrátka ještě žádné výkazy o opakujiím se dodržování těchto svých pravidel ještě vytvořit ani nemohly, a proto na rozdíl od stran starších je třeba brát za hlavní měřítko právě jejich formální pravidla s očekáváním jejich budoucího naplňování – ať už se jedná například o způsob výběru lídrů, procesu nominování kandidátů a dokladů o stranickém financování.

²⁴ Příkladem může posloužit jeden z indikátorů, „survivability“

5.1.1.1. Formální struktura

5.1.1.1.1. Orgány strany

Při rozboru struktury České pirátské strany a skutečných procesů v rámci ní je zřejmé, že strana se do značné míry snaží korespondovat s jedním ze svých základních rysů, kterým je úsilí o zvýšení zvyšování politické participace. Při prováděných rozhovorech se členy strany to bylo také většinou jedno z ústředních témat – strana se snaží dlouhodobě zasazovat o prvky přímé demokracie ve státním aparátu, přičemž chce na sobě ukazovat, jak by to v praxi mělo vypadat: „Pirátská strana se dělí na Krajské sdružení (KS) a Místní sdružení (MS). Celou stranu řídí Republikové předsednictvo (RP), které má k ruce odbory, které spravují záležitosti jako finance, administrativa nebo zahraniční vztahy. V krajích nás řídí předsednictva krajských sdružení (PKS) popřípadě na lokální úrovni předsednictva místních sdružení (PMS). Tito reprezentují výkonnou moc.“²⁵

Strana se snaží uplatňovat důsledně principy subsidiarity, která se projevuje ve dvou větvích. Jednou je výše zmíněná trojinstanční organizační soustava, kdy regionální struktury mají nezanedbatelný vliv na různé procesy ve straně, čehož následkem se vede nejvíce jednání právě na lokálních úrovních (Mahrik 2019). Místní sdružení, na úrovni městských částí a obcí, tak mají kupříkladu značné kompetence při sestavování svých vlastních kandidátních listin, kdy hlasování o nich probíhá standardně v primárních volbách – obdobně to probíhá na všech úrovních. Toto rozhodnutí může být výjimečně podrobena přezkumu z vyšší instance, jelikož může kdokoliv podat proti hlasování námitku – takové právo neschválit listinu má republikový výbor. Dalším takovým příkladem může být přijímání členů, které je obecně výsadou předsednictva MO. Přitom právě nedostatečný počet místních sdružení byl donedávna problémem, se kterým se strana musela vypořádávat, kdy se kvůli chybějícím lokálním sdružením musela vést agenda častokrát na úrovni krajů. Dodnes můžeme vidět přetrvávající problémy nedostatečné místní základny například v libereckém kraji, kde se „v nepravidelných intervalech konají setkání místních Pirátů v Jablonci, Liberci a Turnově.“²⁶ S navyšujícími se úspěchy jich bylo potřeba založit desítky nových, kdy paradoxně nejvíce byl jejich podstav znát v Praze. Dnes jich má Praha jako nejvíce zastoupená mezi ostatními kraji třináct z dohromady sedmdesáti tří místních sdružení.²⁷

Druhou větví při uplatňování pravidla subsidiarity z pohledu členů je jeho promítání do nejvyššího orgánu strany, kterým je Celostátní fórum (CF). Také zde platí, že tento orgán je založen na principech participativní demokracie a snahu o co největší zapojení členů. Jedná se o „souhrn všech členů Pirátské strany, kteří mají právo posledního slova a přímé volby a odvolávání všech představitelů vnitrostranických orgánů. To odpovídá modelu (polo)přímé demokracie, která ve straně funguje. Krajskou obdobou celostátního fóra je Krajské fórum (KF), které je nejvyšším orgánem v daném kraji. V místním sdružení pak funguje Místní fórum (MF)“²⁸, přičemž je třeba rozlišovat „fórum“ jako tento, prakticky jen na internetu fungující,

²⁵ https://wiki.pirati.cz/po/vzdelavani/uvod_do_piratu

²⁶ <https://liberecky.pirati.cz/pripoj-se/liberecko/>

²⁷ Seznam získaný pozorováním Pirátské strany.

²⁸ https://wiki.pirati.cz/po/vzdelavani/uvod_do_piratu

orgán a „fórum“ jakožto fyzické zasedání tohoto tělesa, které se koná jednou ročně. Fórum funguje v procesu vyvažování moci jako mocenská protiváha orgánů republikového předsednictva a republikového výboru, kdy při jejich přímém volení jde o jakousi dvojitou pojistku vnitrostranické demokracie. Příkladem může být nedávná neúspěšná snaha o odvolání místopředsedy Jakuba Michálka²⁹, které bylo vyvoláno členskou základnou po jeho nařčení z netransparentnosti.

Pro porovnání se Stranou zelených lze použít koncept Margit Tavits, která jako měřítko síly stranické organizace používá počet lokálních sdružení stran (Tavits, 2013). Zelení mají místní struktury čítající celkem sto devět základních organizací, přičemž nejvíce jich mají, jako Piráti, v Praze, nicméně v o něco větším počtu šestnácti jednotek – to převyšuje počty pirátského nejnižšího stupně organizace dohromady o necelých 37 %. Touto perspektivou tak můžeme vidět docela znatelnou výhodu Strany zelených, která si dokázala i přes znatelný pokles volebních výsledků udržet celkem rozsáhlou síť svých nejmenších stranických buněk, která jí tak pomáhá udržovat stranu v chodu, kdy při tomto porovnání vyplývá jako strana se silnější stranickou organizací.

5.1.1.1.2. Členství

Členská složka je základním stavebním kamenem každé strany, u Pirátů to platí dvojnásob. Česká pirátská strana nabízí lidem celkem tři formy možné spolupráce: buďto je možné stát se pouhým (1) odběratelem novin a dostávat pozvánky na pirátské akce, nebo (2) registrovaným příznivcem, který získá i přístup na interní setkání a dokonce i možnost figurovat na stranické kandidátce. Takový status umožňuje skutečně fyzický přístup dokonce i na celostátní fórum strany, v případě internetového celostátního fóra pak možnost sledovat debatu a v určitých fázích se dokonce i vyjádřit, nicméně nepřináší žádná hlasovací práva. Mimo jiné i z této skupiny se hojně čerpají dobrovolníci, kteří jsou zapojováni do činnosti strany prostřednictvím personálního odboru strany, především na pomoc při volebních kampaních, jejichž role se postupně v Pirátské straně také mění. Ačkoliv je jejich úloha stále velice významná (Mahrik 2019), dobrovolnická práce se přetváří směrem k profesionálnější struktuře. To je následkem především toho, že strana si nyní může dovolit tyto dobrovolníky, kteří pracovali dříve často i bez nároku na odměnu, mnohem lépe zaplatit. Tímto způsobem se tak mohl vyřešit i problém personálního nedostatku, kterému strana musela po jejím velkém rozšíření čelit (Beránek 2019). Třetím, nejvyšším stupněm participace ve straně je pak možnost (3) regulérního členství, se všemi právy a povinnostmi. Pirátská strana si přitom dlouhodobě uvědomuje potřebu změnit se zaprvé z uskupení monotematicky zaměřeného na oblast svobody pohybu na internetu a zadruhé z uskupení komorního na velikou celostátní stranu s tisícovkami³⁰ členů. To s sebou přináší logicky rozšíření záběrů potencionálních členů i voličů, následkem čehož se pirátská strana také musí po posledním úspěchu v parlamentních volbách vypořádávat s několikanásobným nárůstem žadatelů o členství, kvůli čemuž bylo nutné se věnovat tomu, jak to správně provést a upravit nějakým způsobem přijímací mechanismy.

²⁹ https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/pirati-jakub-michalek-snemovna-volby-soud_1711301700_dbr

³⁰ https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/piratska-strana-pirati-brno-vedeni-volba-predsednictvo-zadosti-clenstvi-ivan_1801060946_mis

Především tak bylo potřeba rozšířit počet krajských koordinátorů, kteří mají za úkol hlavně různě aktivizovat místní sdružení. Jejich počty se odvíjejí v jednotlivých krajích podle volební úspěšnosti, a potažmo množství práce, které musejí plnit, proto jich najdeme nejvíce v Praze, kde jsou tak celkově dokonce čtyř (Beránek 2019). Zde můžeme pro porovnání využít stranu Svoboda a přímá demokracie. Obě strany se proti sobě navzájem často vymezují, v posledních parlamentních volbách dosáhly prakticky stejného výsledku a v neposlední řadě, když vezmeme stranu Tomia Okamury jakožto fungující již od vstupu jeho první strany do politiky, tak je ani nedělí příliš mnoho let od vzniku³¹. Nicméně i přesto tato zmíněná strana, která figuruje v Parlamentu o dost déle než Piráti, teprve až teď začlenila „v souvislosti s růstem členské základny do stanov vedle regionálních, tedy krajských klubů nově také oblastní a místní kluby“³². Piráti tak prokazují, že i přes počáteční problémy, mají i jistou konkurenceschopnost svojí organizační struktury.

Pro samotné zanalyzování statutu členství v rámci stanov lze využít metodiky, která je použita v rámci porovnávání pirátských stran v práci *Implementing Democratic Equality in Political Parties* (Bolleyer 2016). Autorka v rámci části věnované organizačním pravidlům a struktuře stran věnuje stanovám rozděleně do tří kategorií, kterými jsou otevřenost stran novým zájemcům, ochrana členských práv, a nakonec část o lokálních sdruženích strany, jakožto základu členské mobilizace.

Autorka míní, že oproti etablovaným stranám, které bývají dosti selektivní, strany, které se naopak snaží být vysoce inkluzivní, mají minimální požadavky pro to, aby se kdokoliv mohl stát jejich členem: členství je tak bezplatné; není omezeno jen na nějakou specifickou kategorii lidí; jeho regulace je decentralizovaná a nemusel by ani existovat nějaký národní registr členů; neexistuje žádná zkušební lhůta, kterou musí člen absolvovat, než je možné získat plné členství; a rozlišení mezi tím kdo je podporovatelem a kdo členem může být ztížené institucionalizací podporovatelského statutu, který by dovoľoval i nečlenům kandidovat na stranické i veřejné úřady (Bolleyer 2016, s.7). Pokud aplikujeme následující na stanov y a jiné interní předpisy Pirátů a Zelených vyjde nám následující tabulka (tučně jsou zvýrazněny rozdíly):

³¹ První strana Tomia Okamury – Úsvit přímé demokracie – byla založena v roce 2013.

³² https://www.lidovky.cz/domov/hnuti-spd-meni-nazev-vypadne-z-nej-jmeno-predsedy-okamury.A190713_171152_ln_domov_vlh

	Piráti	Zelení
<i>Poplatek za členství</i>	Min. 200 Kč/rok (§ 8 „Pravidla pro členy a příznivce“)	Min. 600 Kč/rok, doporučená částka 1200 Kč/rok, Pro osoby, jejichž finanční situace jim nedovoluje platit základní příspěvek, se stanovuje minimální roční členský příspěvek ve výši 350 Kč. (§ 4 „Hospodářský řád Strany zelených“)
<i>Požadavky na nového člena</i>	<p>a) je starší 18 let,</p> <p>b) je plně způsobilý k právním úkonům,</p> <p>c) není členem jiné politické strany nebo politického hnutí,</p> <p>d) souhlasí s programovými cíli České pirátské strany,</p> <p>e) se zaváže podporovat základní programové cíle uvedené v čl. 2 a</p> <p>f) nestanovil-li republikový výbor jinak, nebyl ze strany v minulosti vyloučen. (čl. 3 „Stanovy České pirátské strany“)</p>	<p>a) je starší 18 let,</p> <p>b) je svéprávný,</p> <p>c) není členem jiné politické strany nebo politického hnutí,</p> <p>d) souhlasí s programovými cíli Strany zelených,</p> <p>e) nebyl ze strany vyloučen; na návrh základní organizace, u níž uchazeč podal přihlášku, může Předsednictvo SZ (PSZ) udělit výjimku z této podmínky. (Čl. 3 „Stanovy Strany zelených“)</p>
<i>Regulace vzniku členství</i>	O přijetí za člena rozhoduje předsednictvo oblastního sdružení (čl. 3 odst. 3 „Stanovy České pirátské strany“)	Členství ve straně vzniká přijetím členskou schůzí základní organizace. Předseda poté přihlášku odešle ve lhůtě 15 dnů do hlavní kanceláře SZ (čl. 4 „Stanovy Strany zelených“)
<i>Zkušební lhůta</i>	Není	Není
<i>Nestraníci</i>	<p>a) Nemusí platit příspěvek. Registrovaní příznivci strany mohou podávat návrhy orgánům strany, mohou se účastnit diskusních setkání, mohou být voleni do komisí a odborů, mohou se podílet na výběru kandidátů pro volby do veřejných funkcí. Při všech hlasováních mají pouze poradní hlas a nemohou být zvoleni do vedení žádného orgánu strany. (čl. 4 „Stanovy České pirátské strany“)</p> <p>b) Ve volbách za Českou pirátskou stranu smí kandidovat pouze její člen nebo registrovaný příznivec (§ 10 „Volební řád“)</p>	<p>a) Nemusí platit příspěvek. Příznivec strany má právo účastnit se jednání orgánů strany na základní úrovni bez práva účastnit se rozpravy a rozhodování (čl. 10 „Stanovy Strany zelených“)</p> <p>b) Není upraveno</p>

Zdroj: vlastní zpracování, data: formální předpisy ČPS a SZ

Na základně výše zmíněné analýzy členských pravidel můžeme říct, že v oblasti otevřenosti členství se Piráti začínají přibližovat na úroveň Zelených, a při pohledu do stanov ostatních stran lze vyvodit závěr, že se stávají stranou s relativně exkluzivním členstvím, stejně, jako strany ostatní. Pro porovnání – vysoce inkluzivní Pirátská strana Švédska nevyžaduje od svých členů ani platbu ročního poplatku, dále se může již jednou vyloučený člen ucházet volně o členství znovu a členům není ani zakazováno být zároveň i členy jiných stran³³. Navíc se nevyžaduje ani nutnost být švédským občanem či mít trvalý pobyt na švédském území, oproti tomu, u České pirátské strany se občanem ve stanovách rozumí „a) státní občan České republiky a dále b) občan Evropské unie, který má v České republice potvrzen přechodný pobyt nebo povolen trvalý pobyt.“ (Bolleyer 2016, s.8, § 4 „Pravidla pro členy a příznivce“). Jedním z mála rozdílů na rozdíl od centralizovanějších Zelených tak může být větší zapojení pouhých podporovatelů do vnitrostranických procesů a pravděpodobná menší kontrola centra nad přijímanými členy – pokud vezmeme v potaz pouze formální pravidla. Nicméně u obou stran můžeme pozorovat lehké rozdíly v neformalizovaných pravidlech, čímž se rozdíl do značné míry smazává.

5.1.1.1.3. Role předsedy strany v procesu depersonalizace

Dále je při tomto rozklíčování měření způsobů vnitřního chování stran využíváno množství jiných indikátorů (Harmel, Svasand, Mjelde 2019, s. 16), mezi nimiž lze vybrat například otázku, „co se stane tehdy, pokud jsou kroky lídra strany velice vážně zpochybnovány?“ a je otázkou kdo potom tyto snahy ve straně vede a jakým způsobem je zjednána náprava (Lefkofridi, Weissenbach 2019). Dalším takovým je četnost výskytu a rozsah změn mezi stranickými nižšími lidry a případně zaměstnanci, které byly provedeny v ústředních částech strany, přičemž základním předpokladem této otázky je myšlenka, že straničtí vůdci chtějí mít neustále pod kontrolou, zda jsou jim nejvyšší orgány strany nakloněny, a proto se v případě potřeby snaží o změnu jim nevyhovujících částí celku (Vuković·Milačić 2019).

Otázku zpochybnování kroků lídra Pirátů však prozatím není možné dostatečně zodpovědět. Současný předseda strany Ivan Bartoš zatím za své dlouholeté působení nečelil žádným výrazným snahám z vnitřku své strany o jeho oslabení. Naopak, po tom, co v roce 2014 sám na post rezignoval, byl o dva roky později jednoznačně zvolen předsedou znovu³⁴ a s jeho osobou je do jisté míry spojován úspěch Pirátů. Stejně tak nelze říct, že bychom měli nějaké signály ohledně snah o ovládnutí strany. Místopředsedové pirátské strany bývají standardně voleni a případně měněni na regulérních celostátních fórech, výjimku tvoří odvolání místopředsedy Ivo Vašíčka ve vnitrostranickém referendu v roce 2017³⁵. Oproti tomu, u Strany zelených, můžeme pozorovat vnitřní rozkoly již dlouhodobě (Perottino 2009). Z nedávných událostí tak lze na příklad uvést případ bývalého předsedy strany Matěje Stropnického, kterému dokonce hrozilo rok po jeho rezignaci vyloučení ze strany za to, že v komunálních volbách

³³ Pro kontext je potřeba uvést, že v ČR je členství ve více stranách zakázáno (zák .č. 424/1991 Sb. o sdružování v politických stranách)

³⁴ https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/predseda-piratu-rezignoval.A140606_133542_domaci_jj

³⁵ <https://www.pirati.cz/tiskove-zpravy/odvolani-vasicka.html>

podpořil cizí kandidátní listinu, ačkoliv strana měla postavenou svou vlastní.³⁶ Téměř ikonickým se pak stal celostátní sjezd Zelených v roce 2008 v Teplicích, kde se křídlo tehdejšího předsedy Martina Bursíka zbavilo celé jedné frakce jejím odvoláním prakticky ze všech stranických orgánů, čímž se mu podařilo úplně ovládnout předsednictvo i orgány širšího vedení strany.³⁷ O pár měsíců později kritiky ve straně dokonce vyloučili úplně³⁸, což svědčí o vysokém stupni personalizace strany.

Také Stauber udává jako jedno z měřítek absolutní počet úspěšných změn na postu lídra strany, protože taková změna vyžaduje „nastavení formálních pravidel vnitrostranických volebních procesů a navíc posiluje politickou stranu“ (Stauber 2016, s. 259).

5.1.1.1.4. Financování a ostatní aspekty

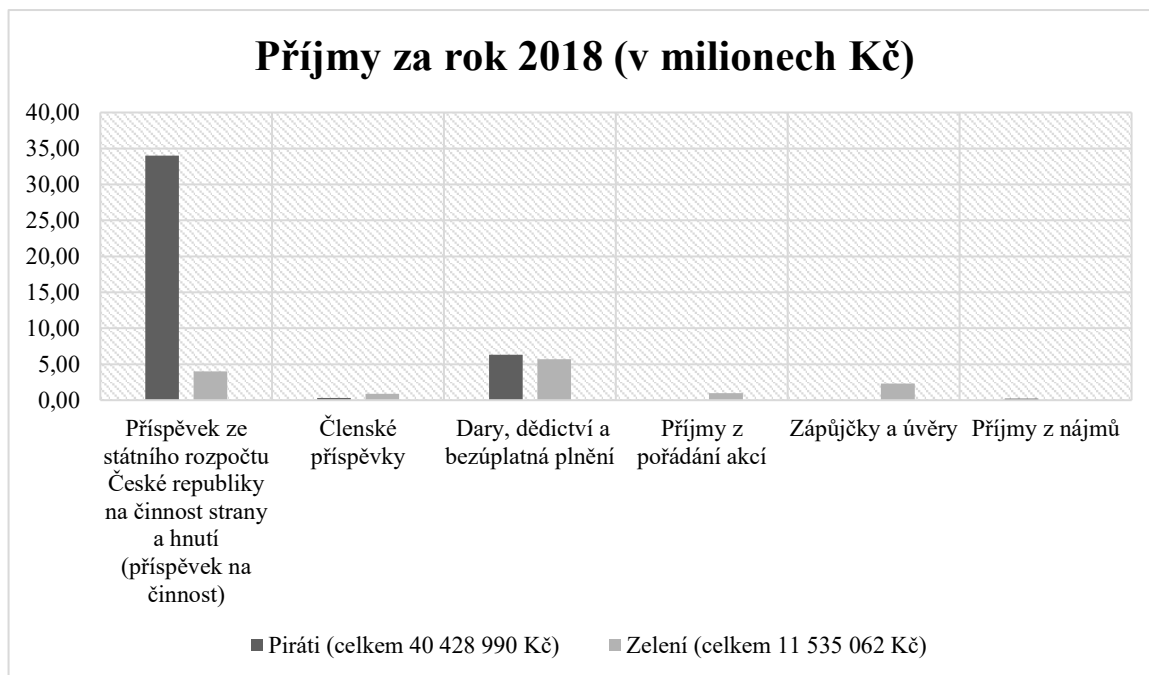
Dalším indikátorem rutinizace je otázka financování strany (viz Panebianco 1988) a to, „zdali dokáže efektivně diverzifikovat svoje příjmy, nebo zda závisí pouze na jednom jediném zdroji“, kterým mohou být např. státní dotace nebo sponzorské dary“ (Stauber 2016, s. 259). Jako ukazatel profesionalizace strany lze použít rovněž její stáří (viz Huntington 1968), protože se předpokládá, že čím je starší, „tím více formalizované interní struktury vytváří“ (Stauber 2016, s. 259).

Politické strany mají v ČR několik způsobů, skrze mohou být financovány. Mezi zhruba desítkou možností tak najdeme mj. státní příspěvek na činnost, v období voleb i státní podporu kampaně, a dále členské příspěvky, dary anebo financování prostřednictvím úvěru. Zároveň mají povinnost registrovat své státní příjmy na trvalých transparentních účtech, z čehož následně těží strany jako jsou právě Piráti nebo Zelení – tyto strany mají podle monitorovací společnosti Politické finance dlouhodobě nejlepší ukazatele v oblasti průhlednosti peněžních příjmů. Pokud se podíváme na jejich zdroje za poslední rok, jsou čísla následující:

³⁶ <https://archiv.ihned.cz/c1-66232970-mateji-stropnickemu-hrozi-v-krajnim-pripade-vyloucení-ze-zelenych-vedeni-vadi-ze-podporil-kandidatku-s-ucasti-spd>

³⁷ https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/zeleni-ukoncili-sjezd-rozkolem-tabory-se-nesmirily_200809072311_mkopp

³⁸ https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/zeleni-vyloucili-ctyri-stranicke-kritiky_200903090901_mhromadka

Zdroj: vlastní zpracování, data: Výroční zprávy stran, dostupné na stránkách Úřadu pro dohled nad hospodařením politických stran a politických hnutí

Z logiky věci nejvíce příjmů ze členských příspěvků získávají strany s velkými základnami, což není náš případ. Proto u Prátů tvoří tyto příspěvky aktuálně kolem 1%, u Zelených je to pak 7%. Piráti mají naprostou většinu (83%) svých příjmů pocházející ze státního rozpočtu, zbytek naplnily dary (16%). Jak můžeme vidět, kvůli velice nízké hodnotě (35%) státní podpory se naproti tomu Zelení museli vloni spolehnout především na dárcovskou podporu (49%). Po komparaci obou zkoumaných případů z hlediska diverzifikace příjmů pomocí Giniho koeficientu vychází následující hodnoty, které jsou vymezeny na škále 0-1, kdy platí, že čím nižší číslo, tím rovnoměrnější rozložení příjmů:

Rok	Piráti	Zelení
2018	0,77	0,47
2017	0,74	0,63
2013	0,78	0,66
2009	0,78	0,72

Zdroj: vlastní zpracování

Pro porovnání byla kromě nejaktuálnějšího shrnutí za poslední rok zvolena záměrně dvě poslední volební léta, aby se do hodnot promítly velmi vysoké částky, jaké stát za absolvovanou volební kampaň podle výsledků voleb vyplácí. Rok 2009 je použit jako ekvivalent k roku 2018, kdy se obě uskupení poprvé dostala do Poslanecké sněmovny. V reálném světě není prakticky

možné, aby jakákoliv strana dosáhla jakéhokoliv konce tohoto intervalu. Hodnota nula by znamenala využití úplně všech zákonných možností, nicméně to není ani žádoucí. Například proto, že jedním ze zdrojů jsou i půjčky u finančních institucí, kdy absence toho zdroje je spíše prospěšná. Naopak, hodnota dosahující jedničky by pak ukazovala na úplný nedostatek vnitřní institucionalizace, protože taková strana by byla extrémně náchylná na případný výpadek. Nicméně ve zkoumaných případech se v těchto extrémech nepohybujeme. Strana zelených dokázala paradoxně po jejím konci ve Sněmovně diverzifikovat své příjmy mnohem lépe, než tomu je v případě Pirátů. Na druhou stranu Pirátská strana ukazuje nižší diferenciaci dlouhodobě, čímž se ukazuje, že pro ni není z dlouhodobého hlediska takový aspekt, co se přetrvávání její organizace týče, fatální. S rostoucími náklady, které jdou na vrub profesionalizaci strany by se však tento nedostatek mohl časem ukázat.

	Piráti	Zelení
Celkový počet změn na předsednickém postu	3	11
Stáří strany	10 let	30 let

Zdroj: vlastní zpracování

Z výše zmíněného můžeme vypožorovat, jednu zajímavost. Při využití kvalitativních metod srovnání Zelení vycházejí, vlivem neustálého vytváření soupeřících skupin uvnitř strany, jako jednoznačně hůře institucionalizovaná strana, než Piráti. Pokud se však zaměříme na data kvantitativní, situace se obrátí. Zelení jsou za současné situace mnohem méně závislí na státních příspěvcích, ačkoliv to může být způsobeno momentální situací, kdy nemají žádné parlamentní zastoupení, a tak přijímají oproti Pirátům mnohem menší částku, kterou musí kompenzovat hledáním jinde. V každém případě mají příjmy každopádně lépe diverzifikované. A pokud vezmeme v potaz stáří obou stran v poměru k celkovému počtu změn předsedů, vzhledem ke zmíněným častým rozkolům to není mnoho, kdy pak tento poměr vychází prakticky stejně.

5.1.2. Vnitřní rozšiřování hodnot

Podobně jako v případě rutinizace, i u druhé podkategorie interní institucionalizace nám může pro její měření posloužit hned několik indikátorů. Mezi nimi je jednoznačně zásadním rozvinutí stabilní stranické základny a minimální počty přeběhlíků, co se parlamentní a zastupitelské reprezentace týče³⁹. Také pro hlavní rysy členství platí u pirátské strany, že jsou založeny na principech participativní demokracie a snahu o co největší zapojení členů. To se ukazuje také při přijímání nových členů, kdy má nad rámec stanov každá místní organizace možnost určit si pro členství své doplňující podmínky.

Dále se můžeme setkat také s přístupem, který uvažuje jako jeden z nepřímých indikátorů také nějaké základní programové prohlášení strany, kdy jeho absence nebo

³⁹ To může dle autorů souviset především s odstoupením určitého stranického vůdce, což by v konečném důsledku jen sloužilo jako ukazatel toho, že strana není důsledně depersonalizovaná.

nefunkčnost opět ukazuje na nedostatečnou depersonalizaci (Lefkofridi, Weissenbach 2019). Skrze něj se tak mohou členové soustředit kolem nějakého společného zájmu, který se může třeba i odlišovat od původních zájmů stranických zakladatelů, a tím jsou dále rozšiřovány hodnoty uvnitř strany. Stauber (Stauber 2016, s. 259) používá v zásadě stejné první dva indikátory, kdy lze doplnit první zmíněný indikátor o rozvinutí stranické základny jako procentuální poměr mezi počtem členů strany a celkovým národním elektorátem této strany. Vzhledem k tomu, že Zelení momentálně nemají vůbec žádné parlamentní zastoupení, lze pro porovnání použít data z jejich jediného volebního období v Poslanecké sněmovně, kdy se jejich dvě tehdejší poslankyně Věra Jakubková a Olga Zubová od svého poslaneckého klubu oddělily a hlasovaly pro vyjádření nedůvěry vládě, ačkoliv se Zelení přímo účastnili podílu na vládě, čímž nakonec tehdejší Topolánková vláda padla.⁴⁰

	Piráti	Zelení
Členská základna		
r. 2019	1000 členů	1000 členů ⁴¹
r. 2018	734 členů	1200 členů
r. 2017	504 členů	X ⁴²
Přepočít hlasů na člena	Cca. 546	Cca. 74
Počet přeběhliků během působení v Parlamentu	0	2 (Poslankyně Jakubková a Zubová)
Dlouhodobý program	Ano – „Pirátské dvanáctero“	Ano – „Zelená politika jako odpovědnost za sdílený svět“

Zdroj: vlastní zpracování, data: rozhovor se členy strany, <https://www.novinky.cz/domaci/511003-trikolora-ma-uz-vic-fanousku-nez-stan-a-pirati.html>, <https://www.pirati.cz/program/dlouhodoby/dvanactero/>, <https://www.zeleni.cz/dlouhodoby-program/>, <https://www.volby.cz/cz/ps2017.htm>

Ačkoliv obě dvě strany mají stejně nízký počet členů, u obou je toto číslo výsledkem dvou protichůdných příčin. Zatímco Strana zelených zaznamenává konstantní zeštíhlování své členské základny, Piráti se musejí potýkat s pravým opakem. Důvody jsou celkem zřejmé – členství ve straně docela silně zastoupené v Parlamentu je zkrátka pro potencionálního člena mnohem atraktivnější. Zde můžeme také znovu poukázat na relativní exkluzivitu členství Pirátské strany. Pokud ji opět porovnáme s uskupením Svoboda a přímá demokracie, které nyní

⁴⁰ https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/prebehlici-prichazeji-ve-snemovne-o-vyhody-na-klub-je-jich-malo.A080624_132029_domaci_adb

⁴¹ V roce 2018 odhaduje předseda strany Štěpánek počet členů na 1450 s tím, že se stále hlásí noví zájemci, podle informací mluvčího strany Perly však v roce 2019 měla členů 1000, přičemž uvádí pokles o 200 lidí oproti roku 2018. Je otázkou, jaké tvrzení je pravdivé, nicméně jsem, i vzhledem k obecně panujícímu trendu ubývání stranických příslušníků, vybral číslo druhé.

⁴² Data se nepodařilo dohledat

deklaruje přes 2000 členů a 4000 členů se statutem žadatele, má oproti němu o více než polovinu členů méně, přitom strany mají podobné ambice se v příštím volebním období dostat do vlády. A ačkoliv ještě neuplynulo ani první volební období, po které se pirátská strana nachází ve Sněmově, zatím je zřejmé, že k žádným zásadním rozkolům a frakcím v poslaneckém klubu, ani na úrovni strany nedochází – výjimkou potvrzující pravidlo byl proto pokus o sesazení místopředsedy Jakuba Michálka zevnitř členské základy, který se ale nesetkal s velkým úspěchem a Michálek odvolán nebyl.⁴³ Pokud vezmeme v potaz i to, že literatura uznává, že na úroveň vnitřního rozšíření hodnot má veliký vliv míra právě rutinizace (Harmel, Svasand, Mjelde 2019, s. 17) pak spolu s dalšími faktory lze říct, že pirátská strana prozatím vykazuje především díky lepšímu zhmotnění „stranického ducha“ uvnitř své členské báze obecně v této dimenzi lepší hodnoty nežli Zelení.

5.2. Vnější institucionalizace

Externí složka institucionalizace se v praxi projevuje působením strany v systému, respektive tím, jak svým působením ovlivňuje chování ostatních subjektů, ať už jsou jimi voliči anebo jiné strany.

5.2.1. Voličská základna a stranická identifikace

Indikátory, které postihují přístup voličů ke straně jsou dva. U prvního se měří stupeň stálosti volební podpory vyjádřen jakožto zisk nebo ztráta hlasů mezi posledními a předposledními volbami. Přičemž čísla mají být vyjádřena jak procenty, tak i procentními body, „v zájmu zachycení jak absolutních, tak i relativních změn“ (Stauber 2016, s. 260). Indikátor ukazující na pevnost voličské základny je doplněn ještě o ztotožnění se voličů s jejich volenou stranou, které vyjadřuje schopnost „udržet si podporu i mimo období volebních kampaní“ (Stauber 2016, s. 260).

	Piráti	Zelení
Volby do PS 2017	10,79% (+8 p.b.)	1,46% (-1 p.b.)
Volby do PS 2013	2,66% (+ 2 p.b.)	3,19% (+1 p.b.)
Volby do PS 2010	0,80% (+1 p.b.)	2,44% (-4 p.b.)
Volby do PS 2006	X	6,29%

Zdroj: vlastní zpracování, data: Český statistický úřad (p.b. zaokrouhlovány na celá čísla)

Z výsledků voleb je naprosto jasně vidět stoupající tendence v počtech obdržených hlasů Pirátů. Česká pirátská strana vznikla v dubnu 2009 a od té doby zaznamenává prakticky na všech stupních vládnutí „postupné, ale skoro stálé navyšování“ volební podpory (Maškarinec 2017, s. 7), které započalo v roce 2010 při získání pouhých tří mandátů ve volbách do obecních zastupitelstev. Oproti tomu Strana Zelených zaznamenává fázi stagnace se zisky,

⁴³ https://www.irohlas.cz/zpravy-domov/pirati-jakub-michalek-snemovna-volby-soud_1711301700_dbr

kteří oscilují kolem minimální potřebné hranice pro dosažení státního příspěvek politickým stranám buď na činnost strany, nebo na úhradu volební kampaně, kdy po posledních volbách na ni vůbec nedosáhla.⁴⁴

Co se týče ztotožnění voličů s politickou stranou, statistka na základě posledního dotazníkového šetření společnosti CVVM napříč voliči ukazuje, že Piráti nemají voličskou základnu nikterak odhodlanější, než je průměr na politické scéně (22%). Prakticky ve všech kategoriích vykazují hodnoty nikterak odlišující se od normálu. Data můžeme interpretovat tak, že většina jejich voličů je volí na základě pragmatických důvodů, spíše než z vnitřního přesvědčení. Naproti tomu Zelení dokazují, že mají stálé a silné jádro voličů (36%), kdy dosahují podobných hodnot jako strany, kteří mají mnohonásobně větší členské základny, ať už hovoříme o KSČM nebo KDU-ČSL. Ve spojitosti s daty z výsledků voleb je tak možné potvrdit předpoklad, že stranu volí zarytí podporovatelé, kteří zajišťují straně malou, ale dostatečně silnou podporu pro její budoucí setrvání v politickém systému.

PV.112 Cítí se být blízko straně	velmi blízko	celkem blízko	ne moc blízko	NEVÍ	Celkem	N=
PV.4 Kterou stranu by volil do PS						
ČSSD	17,6	56	26,4	0	100	91
ODS	23,5	53,1	21,4	2	100	98
KSČM	39,4	42,3	16,9	1,4	100	71
KDU-ČSL	38,5	50	11,5	0	100	26
Zelení	36,4	54,5	9,1	0	100	11
TOP 09	15	70	10	5	100	20
ANO	15,4	54,3	26,7	3,6	100	221
jiná strana	50	50	0	0	100	2
Česká pirátská strana	22	52,7	22	3,3	100	91
Strana svobodných občanů	0	100	0	0	100	1
Svoboda a přímá demokracie	27,8	50	16,7	5,6	100	36
STAN	19	61,9	14,3	4,8	100	21
Celkem	22,2	53,3	21,9	2,6	100	689

Zdroj: vlastní zpracování, data: CVVM, průzkum duben 2019

Oproti tomu, Piráti mají velmi vysoké skóre co se týče míry volatility jejich voličů (průzkum CVVM, říjen 2017). Úplně všichni jejich voliči z roku 2013 by je totiž volili znovu. Tak stabilní voličstvo nevykazuje zdaleka ani jediná další strana, kdy na druhé pozici se drží Komunistická strana Čech a Moravy se 70%, přičemž Zelení mají 44% procentní šanci, že je jejich volič bude volit znovu. V tomto případě je ale potřeba podotknout dost malý počet respondentů, který volil tuto odpověď a který vyplývá z velmi malé volební podpory v předchozích volbách. Dále se ukazuje, že z těch voličů, kteří by volili Piráty v roce 2017, je předtím ve volbách do PS volilo jen 16% - zbytek jsou bývalí voliči stran jiných, především ODS (19%) a ANO (26%). Na rozdíl od Pirátů ale v tomto indikátoru dokazují Zelení dlouhodobou podporu svého tvrdého jádra voličů, kdy z těch, kdo uvažují o jejich volbě je

⁴⁴ Tato hranice tvoří 1,5 %, respektive 3 % pro stálý příspěvek (na základě zákona č.424/1991 Sb)

předtím volilo už 67%. Souhrnně lze říci, že statistika volatility voličstva koreluje s úzkostí vztahu ke stranám. Zelení trpí velkým odklonem voličstva, ale zato hrstka věrných voličů, kteří tak mohou napomoci pozitivním hodnotám indikátorů institucionalizace, jim zůstává i nadále. Vzhledem k tomu, že nemáme ohledně nálad voličů dostupná data, která by zachycovala trendy z posledních dvou, je třeba brát výsledky spíše jako nástin budoucí perspektivy, jak by se situace mohla dále vyvíjet a je třeba ji nadále pečlivě sledovat. Bude tak třeba pozorovat, jak se v budoucnu zachová současná nová generace voličů, která Piráty dovedla k úspěchu – to bude zřejmě klíčové pro možné posílení nebo oslabení v Parlamentu. Zatím mají Piráti spíše než veliké jádro podporovatelů voliče na bázi jejich získávání z jiných stran, což je také logické vzhledem ke skokovému růstu.

5.2.2. Další indikátory vnější institucionalizace

Co se týče percepce ze strany jiných politických uskupení, jedná se o podmínku potřebnou především při etablování se nové strany na politické scéně. Měřit se dá podle toho, jak na stranu systém jako takový reaguje, zdali se jí dostávají nějaké zpětné impulsy. Takovými můžou být například zmiňování se o straně jinými aktéry v médiích nebo uzpůsobování svého programu „na míru této straně“, a tímto způsobem můžeme například měřit jakým tempem strana získává na relevanci. Co se Zelených týče, obecně lze sledovat útlum zájmu o ně, nicméně si však stále udržují svůj jakýsi standard, a různými aktivistickými tématy se jim daří setrvat v mediální pozornosti. Co se týče prosazovaných politik, není tajemstvím, že obě strany mají četné programové shody, nicméně kromě několika místních či senátorských spoluprací, a čerstvě i spolupráce v jedné frakci na úrovni Evropského parlamentu, spolu strany oficiálně nechtějí mít mnoho společného. Např. Zelení dokonce uvádějí na stránkách důvody, pro které se volič nemá rozhodnout pro Piráty a docela ostrým diskurzem se proti nim vymezují, kdy používají fráze jako jsou např.: „Zelení chtějí na rozdíl od Pirátů, Oproti tomu Piráti prosazují, nebo Pirátský program se těmto tématům nevěnuje“⁴⁵ V pirátské straně pak panuje obecný diskurz, že Zelení jsou jakýmsi přirozeným partnerem pro spolupráci z hlediska různých programových průsečíků, ale právě proto můžou bojovat o stejný typ voliče a proto nepřichází v úvahu nějaká užší integrace (Mahrik 2019).

5.3. Objektivní odolnost

Poslední dimenze institucionalizace se zaměřuje na schopnost strany přežít. Její zcela přirozeným indikátorem tak bude doba, po kterou je strana schopna se v politickém systému udržet. V tomto kontextu například Bolleyer rozlišuje mezi schopností nové organizace přežít mezi ostatními stranami a mezi udržitelností takového vývoje, kdy je strana schopna opakovaně uspívat ve volbách (Bolleyer 2013). Stauber (2016) doplňuje zmíněné indikátory ve své původní o faktor organizačních šoků, které vyjadřuje absolutním počtem organizačních sloučení nebo rozdělení⁴⁶, které proběhly za dané volební období, protože takovéto změny představují „překážku pro budování zřetelné stranické identity“, která je vnímána veškerým

⁴⁵ <https://www.zeleni.cz/srovnani-stran/>

⁴⁶ Ať už jsou jakéhokoliv rozsahu

jejím okolím (Stauber 2016, s. 260). Takovými šokem ale může být klidně i méně výrazná událost, jako je například pouhá změna jména (Harmel, Svasand, Mjelde 2019, s. 21).

Kromě již jednou výše zmiňované rezignace Matěje Stropnického a epizodních událostí u Pirátů, se v tomto období zatím příliš nestalo, v širším kontextu je však třeba vnímat určité dlouhodobé rozpory různého charakteru ve Straně zelených, které se projevovaly především alternací lídrů úplně odlišně smýšlejících – ti následně přetvářeli stranu k obrazu svému. Strana tak byla více či méně poznamenána různými styly vládnutí předsedů jakými byl Jan Beránek podporovaný aktivistickým křídlem Jakuba Patočky a hnutím DUHA, nebo po jejich porážce Martinem Bursíkem (Perottino 2009). Ten po neúspěšných volbách a nahrazením Ondřejem Liškou odešel ze strany pro neshody úplně, a dokonce si založil svojí vlastní stranu Liberální ekologickou stranu. Piráti takové šoky zatím nezažili, ačkoliv její současný předseda už v minulosti také jednou odstoupil, nicméně se stranou se nerozešel. Můžeme zmínit i jiné rozpory, jakými byla třeba kandidatura Jana Rumla, nicméně strana se s nimi většinou zvládá vypořádat v rámci vnitřních regulačních procesů.

Co se týče faktoru stáří strany, jak Zelení tak i Piráti prokázali schopnost setrvat řadu let v politickém systému. Ovšem zdali splňují ono kritérium udržitelnosti je věc druhá. Piráti dostali šanci projeviti schopnosti své strany naplno teprve v tomto volebním období, Zelení naopak prokázali určité kvality tak dlouhou existencí své organizace, všem posledním nezdarům navzdory. Z hlediska teorie institucionalizace se tak kategorie objektivní odolnosti na tyto dvě strany nevztahuje za současných podmínek úplně ideálně. Na Piráty, i přes jejich formálně ne tak mladou organizaci, kvůli jejich současné dynamické a neustálé proměnlivosti pod tlakem posledních úspěchů, a na Zelené, i v souvislosti s tím, jaké organizační šoky už v minulosti zažili, rovněž, kde je pro změnu limitujícím faktorem momentální nízká volební podpora. Je tak otázkou do budoucna, kam se míra indikátorů této dimenze u těchto dvou stran posune.

6. Závěr

Analýza byla věnovaná primárně České pirátské straně a zhodnocení jejího dosavadního, především organizačního, vývoje. Následné porovnání s velmi podobným případem Strany zelených bylo rozděleno do tří dimenzí teorie institucionalizace, v rámci kterých se podařilo postihnout jak vnitřní procesy fungování, tak porovnání vnější percepcie stran, a nakonec i problematiku jejich přežití. Základní potřebou bylo zjistit, v čem se po parlamentním úspěchu Pirátské strany tato dvě uskupení shodují, či naopak diferencují, což vyplývá z prvního cíle práce ohledně promítání původního ideologického schématu do organizace strany.

Rozdíly však lze hledat i v samotném ideologickém přístupu obou stran. Ačkoliv obě dvě prosazují podobné hodnoty, kterými jsou rovnost příležitostí jednotlivců, prvky participativní demokracie nebo ochrana lidských práv, u obou probíhají na základě jiných procesů. Zelení kladou důraz na reprezentativitu lidí ve straně⁴⁷ a svou ideologii staví na

⁴⁷ Např. genderové kvóty

sociální spravedlnosti, která je neodlučitelná od spravedlnosti enviromentální⁴⁸, kdy se oba specifické faktory se snaží důsledně dodržovat. Prosazování takovýchto principů pak má za následek uplatnění principů spravedlnosti a přímé demokracie nad efektivitou, což ostatně vyplývá také ze zelené ideologie – i v ekologii je třeba dělat pro dobro věci určité ústupky v zájmu dosažení vyšších cílů, kterých lze dosáhnout v některých případech i regulovanými státními zásahy. Na druhou stranu je potřeba připustit, že v tom může být právě specifická ideologie, která straně zajišťuje dlouhodobou podporu svých odhodlaných členů, která má za důsledek vysokou odolnost proti organizačním šokům (Kwiatkowska 2019).

Oproti tomu, Piráti zásahy státu zásadně zároveň se snaží jakémukoliv ideovému zabarvení vyhnout, ačkoliv mohou být zařazeni pod sociálně-liberální ideologii (Charvát 2015). Určujícím bodem jejich programu je faktor efektivity na bázi principů rozvinutých komunikačních technologií a spíše pragmatické hledisko osobní svobody vyplývající ze svobody technologické, která zaručí zjednodušení všech aspektů lidského života. Všechny tyto faktory se následně promítají také do vnitřních organizačních aspektů obou stran. V přímém porovnání stran se tak zatím ukazuje, že prolínání prvků tzv. tekuté demokracie, kdy občan se svým hlasem zachází svobodně a deleguje ho na svého zástupce jen případ od případu (Charvát 2015), spolu s využitím internetu jakožto pomocného nástroje, což jsou prvky, se jeví jako efektivnější způsob stranické organizace. Tomu dopomáhá fakt, že Piráti tyto principy aplikují na všech úrovních svojí strany.

Ohledně druhého cíle, který se týká míry konvergence s etablovanými stranami lze konstatovat, že Piráti se jim stále více přibližují. Ať už je to změna role dobrovolníků, kteří se stávají regulérním článkem strany v rámci vzniku různě zaměřených odborů, či právě agenda, jakým se tyto odbory musí věnovat, nám ukazuje na přechod od strany aktivistické ke straně profesionalizované, ačkoliv se jí stále daří udržovat si jistou vysokou míru decentralizace rozhodovacích procesů – což je také její zásadní odlišení od ostatních stran. Je však možné konstatovat, že zatímco Zelení po vstupu do Parlamentu a následně i do vlády v roce 2009 museli v zájmu efektivity ustoupit od naplňování jistých programových bodů (Perrotino 2009), Pirátům se prozatím jejich původní linii daří držet i nadále. To může být způsobeno mimo jiné i jiným původním programem, kdy aktivismus v oblasti IT se dá s efektivitou skloubit spíše než ekologie.

Nicméně je třeba zmínit, že všem organizačním šokům navzdory, které Strana zelených podstoupila, stále v politickém systému přežívá. V tomto ohledu je tak možné konstatovat, že vysoká míra frakcionalizace strany nemá nutně negativní vliv na míru institucionalizace. To je zásadní předpoklad pro konstatování, že díky stálému udržování si jednotlivých znaků institucionalizované strany má šanci i da budoucí přetrvávání – což je předpokladem, který Pirátská strana bude muset teprve v čase prokázat, a zůstává to tak námětem pro budoucí zkoumání. Paradoxně tak vidím ve volebních nezdarech Strany zelených a dlouhém působení mimo Sněmovnu potencionální výhodu pro míru institucionalizace, protože strana, která se po svém vládním působení potýkala s četnými existenciálními problémy, se díky nim mohla stabilizovat. Příkladem můžou být třeba i relativně dobře diverzifikované zdroje příjmů, kdy

⁴⁸ Charta Světových zelených

v době svého největšího volebního úspěchu, v roce 2006, strana financovala 93 % svých aktivit pouze ze státních příspěvků⁴⁹, dnes v tomto indikátoru vysoce převyšuje např. i Piráty. V tomto ohledu tak může strana v mnohém připomínat polskou Stranu zelených, která se nachází ve velice podobné situaci, nicméně i přesto zůstává institucionalizovanou (Kwiatkowska 2019).

V průběhu práce jsem narazil na problém chybějících dat o České pirátské straně, protože ne všechny informace se dají dohledat na úrovni primárních zdrojů. Navíc byla potřeba ověřit provedená zjištění ohledně neformálních procesů uvnitř strany, a z toho důvodu bylo potřeba přidat jako důležitý zdroj dat rozhovory se členy Pirátské strany. Vzhledem k nemožnosti postihnout veškeré procesy by však bylo namístě provést další reprezentativní výzkum, až strana své procesy časem více stabilizuje. Práce si kladla za cíl odpovědět na otázku, jakým způsobem se promítá původní ideologické schéma do organizační struktury v období po volebním úspěchu. To je u Pirátů velice zřetelné jednak na používaných prvcích participativní demokracie uvnitř organizace, jednak na využívání elektronizace všech procesů, které jsou jen možné. Z toho vyplývá silná stranická základna s četnými možnostmi, jak využívat naplno své členství a celkem nízká centralizace moci uvnitř strany. Vzhledem k dynamice stále probíhajících procesů změn je však těžké odpovědět na to, zdali nastává po volebním úspěchu vyšší míra konvergence organizačního nastavení s etablovanými stranami. Z tohoto důvodu je potřeba Pirátskou stranu i nadále bedlivě pozorovat.

7. Summary

This work is focused primarily on the analysis of the Czech Pirate Party and the evaluation of its previous, mainly organizational development. Ensuing collation with a very similar case of the Czech Green party is divided into three dimensions of the theory of institutionalisation as described by Harmel, Svasan and Mjelde. Within this conceptual framework, we managed to cover both internal and external processes concerning these parties and the issue of their objective durability. After the electoral success on the national level of the Pirates, the main target was to find similarities or on the contrary differences between these two groupings, on the background of the first task of this work concerning the projection of the original ideological scheme into the party organization.

Both Pirates and Greens accents some of the similar issues, which are mainly basic principles of participative democracy, individual equal opportunities and protecting human rights, based on the common principles of the post material values and not on the typical perspective of the left-right political spectrum. However, we could find some differences even in the ideological approach of both parties. The Green movement in general stresses the ecological issues, whereas the Pirate movement's leading believes are built on the idea of free internet usage comprising of free sharing of knowledge in all fields, including state governance and open-sources programmes, in order to develop a functional system of inclusive civic society. Based on the specific indicators of party institutionalisation, it is argued, that this

⁴⁹ <http://www.politicefinance.cz/sz/144/rozpocet/2006/>

pragmatic approach may lead to a more functional type of the internal organisation due to the specific ongoing processes. On the other hand, the Green Party cannot be considered as de-institutionalised, as it is still able, despite all underwent organisational shocks, to survive in the political system. Nevertheless, the conclusions based on a single case study cannot be easily generalized and this field may still need further research.

8. Seznam literatury

Knihy a odborné články

ARTER, David, KESTILA-KEKKONEN Elina. Measuring the Extent of Party Institutionalisation: The Case of a Populist Entrepreneur Party". *West European Politics*. 2014, 37 (5): 932–56. <https://doi.org/10.1080/01402382.2014.911486>.

BOLLEYER, Nicole a Saskia P. RUTH. Elite Investments in Party Institutionalization in New Democracies: A Two-Dimensional Approach. *The Journal of Politics*. 2018, 80(1), 288-302.

BOLLEYER, Nicole, Conor LITTLE a Felix-Christopher VON NOSTITZ. Implementing Democratic Equality in Political Parties: Organisational Consequences in the Swedish and the German Pirate Parties. *Scandinavian Political Studies*. 2015, 38(2), 158-178.

BOLLEYER Nicole. *New Parties in Old Party Systems: Persistence and Decline in Seventeen Democracies* Oxford and New York 2013: Oxford University Press, 2013, 272 pp.

BROWN, Bernard E. *Political Science Quarterly*, vol. 67, no. 4, 1952, pp. 612–614. *JSTOR*, www.jstor.org/stable/2145149.

BURNHAM, Walter Dean. *Political Science Quarterly*, vol. 92, no. 4, 1977, pp. 718–720. *JSTOR*, www.jstor.org/stable/2148863.

BRUNCLÍK, Miloš. Pirátské strany: nový fenomén v politice. *Naše společnost*. 2010, (1), 21-29.

CASAL Bértoa, Fernando. „Political parties or party systems? Assessing the ‘myth’ of institutionalisation and democracy". *West European Politics*. 2017, 40 (2): 402–29.

HARMEL Robert, SVASAND Lars. Party leadership and party institutionalisation: Three phases of development, *West European Politics*, 1993, 16:2, 67-88, DOI: 10.1080/01402389308424961

HARMEL, Robert, SVASAND, Lars a MJELDE, Hilmar. Party Institutionalisation: Concepts and Indicators. In Robert Harmel and Lars G. Svåsand. *Institutionalization of Political Parties: Comparative Cases*. 1. vyd. London – New York: ECPR Press / Rowman & Littlefield International, 2019. s. 9-25, 16 s. mimo edice. ISBN 978-1-78552-302-1.

HUNTINGTON, Samuel P. *Political order in changing societies*. New Haven: Yale University Press. 1968.

INGLEHART, Ronald. *Modernization and postmodernization: Cultural, economic, and political change in 43 societies*. Cambridge: Cambridge University Press, 1997.

JANDA, Kenneth. *Political parties: A cross-national survey*, 1980.

JEHLIČKA Petr, KOSTELECKÝ Tomáš a KUNŠTÁT Daniel. „Czech Green politics after two decades: the May 2010 general election". 2011, *Environmental Politics* 20 (3): 418–25. <https://doi.org/10.1080/09644016.2011.573365>.

JEHLIČKA, Petr, KOSTELECKÝ Tomáš. „The Development of the Czechoslovak Green Party since the 1990 Elections". 1992, *Environmental Politics* 1 (1): 72–94. <https://doi.org/10.1080/09644019208414009>.

KWIATKOWSKA Agnieszka. „Institutionalisation without voters: the Green Party in Poland in comparative perspective". *Zeitschrift für Vergleichende Politikwissenschaft* 13 (2): 273–94. 2019, <https://doi.org/10.1007/s12286-019-00424-6>.

KITSCHOLT, Herbert. The formation of party systems in East Central Europe. *Politics and Society*. 1997, 20(1):7–50.

LEFKOFRIDI Zoe, WEISSENBACH Kristina. The Institutionalisation of New Parties in Greece: (How) Does It Matter for Success?. In Robert Harmel and Lars G. Svåsand. *Institutionalization of Political Parties: Comparative Cases*. 1. vyd. London – New York: ECPR Press / Rowman & Littlefield International, 2019. s. 25-43, 16 s. mimo edice. ISBN 978-1-78552-302-1.

LEVITSKY, Steven. Institutionalization and Peronism: The Case, the Concept, and the Case for Unpacking the Concept. *Party Politics*. 1998, roč. 4, č. 1, s. 77–92.

MAŠKARINEC, Pavel. The Czech Pirate Party in the 2010 and 2013 Parliamentary Elections and the 2014 European Parliament Elections: Spatial Analysis of Voter Support. *Slovak Journal of Political Sciences*. 2017, 17(1), 5-33.

PANEBIANCO, Angelo. *Political Parties: Organization and Power*. Cambridge: Cambridge University Press, 1988 ISBN 0521306272.

PEČÍNKA Pavel. „Odstíny české zelené politiky po roce 1989". 2005, *Politologický časopis* 12 (4): 471–81.

PEROTTINO Michel. „The Green Party". In *Social Movements and Public Action: Lessons from Environmental Issues*, editoval Pascal Marty a Sandrine Devaux, 55–72. Centre français de recherche en sciences sociales. 2009, <https://halshs.archives-ouvertes.fr/halshs-00503086/document>

POGUNTKE, Thomas, Paul WEBB a Susan E. SCARROW. *Organizing political parties: representation, participation, and power*. Oxford: Oxford University Press, 2017. Comparative politics (Oxford University Press).

RANDALL, Vicky a Lars SVÅSAND. Party Institutionalization in New Democracies. *Party Politics*. 2002, 8(1).

ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Přehled moderních politologických teorií*. 2.vyd. Praha: Portál, 2006. 304 s.

SHAPIRO Yonathan, *European Sociological Review*, Vol. 5, No. 3 (Dec., 1989), pp. 316-317. JSTOR, <https://www.jstor.org/stable/522352>

STAUBER Jakub. Party Institutionalisation in the Czech Republic. In Robert Harmel and Lars G. Svåsand. *Institutionalization of Political Parties: Comparative Cases*. 1. vyd. London – New York: ECPR Press / Rowman & Littlefield International, 2019. s. 215-239, 16 s. mimo edice. ISBN 978-1-78552-302-1.

STAUBER, Jakub. Party Institutionalisation in the Czech Republic: Towards a New Measurement of the Theoretical Concept. *Středoevropské politické studie Central European Political Studies Review*. 2016, 17(3-4), 249-275.

ŠÁROVEC Daniel. “Nové politické strany: Novost, teoretické koncepty a možnosti jejich využití v ČR.” 2016, *Politics in Central Europe* 12 (2S): 9–27.

TAVITS, Margit. *Post-communist democracies and party organization*. Cambridge: Cambridge University Press, 2013. ISBN 9781107683358.

VUKOVIC Ivan, MILACIC Filip. De-Institutionalising Power of Decision-Making Personalisation: The Paradigmatic Case of the Serbian Communist-Successor Party. In Robert Harmel and Lars G. Svåsand. *Institutionalization of Political Parties: Comparative Cases*. 1. vyd. London – New York: ECPR Press / Rowman & Littlefield International, 2019. s. 89-111, 16 s. mimo edice. ISBN 978-1-78552-302-1.

Ostatní články

ČTK. Hnutí SPD mění název, vypadne z něj jméno předsedy Okamury. *Lidovky.cz* [online]. 13.7.2019 [cit. 20.7.2019]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/hnuti-spd-meni-nazev-vypadne-z-nej-jmeno-predsedy-okamury.A190713_171152_ln_domov_vlh

MACH Jiří, NOVINKY, ČTK. TOP 09. *novinky.cz* [online]. [cit. 30.7.2019]. Dostupné z: <https://tema.novinky.cz/top-09>

JELEN Tomáš. Piráti řeší první povolební spor. O víkendu budou hlasovat o odvolání místopředsedy Michálka. *Irozshlas.cz* [online]. 30.11.2017 [cit. 20.7.2019]. Dostupné z: https://www.irozshlas.cz/zpravy-domov/pirati-jakub-michalek-snemovna-volby-soud_1711301700_dbr

JELEN Tomáš. Bartoš zvolen staronovým předsedou Pirátů, na celostátním fóru v Brně ho podpořila většina členů strany. *Irozshlas.cz* [online]. 6.1.2018 [cit. 20.7.2019]. Dostupné z: https://www.irozshlas.cz/zpravy-domov/piratska-strana-pirati-brno-vedeni-volba-predsednictvo-zadosti-clenstvi-ivan_1801060946_mis

JIŘIČKA Jan. Předseda Pirátů Bartoš rezignoval. Kvůli rozporům ve straně i únavě. *iDNES.cz* [online]. 6.6.2014 [cit. 20.7.2019]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/predseda-piratu-rezignoval.A140606_133542_domaci_jj

FROUZOVÁ Kateřina, BARTONÍČEK Radek. Matěji Stropnickému hrozí v krajním případě vyloučení ze zelených. Vedení vadí, že podpořil kandidátku s účastí SPD. *ihned.cz* [online]. 3.9.2018 [cit. 20.7.2019]. Dostupné z: <https://archiv.ihned.cz/c1-66232970-mateji-stropnickemu-hrozi-v-krajnim-pripade-vyloucení-ze-zelenych-vedeni-vadi-ze-podporil-kandidatku-s-ucasti-spd>

KNOPP Milan, MAREŠOVÁ Václava, PFEIFFEROVÁ Věra, PANUŠKA Miroslav. Zelení ukončili sjezd rozkolem, tábory se nesmířily. irozhlas.cz [online]. 7.9.2008 [cit. 20.7.2019]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/zeleni-ukoncili-sjezd-rozkolem-tabory-se-nesmirily_200809072311_mkopp

HROMÁDKA Martin, ZYKMUND Zbyněk. Zelení vyloučili čtyři stranické kritiky. irozhlas.cz [online]. 9.3.2009 [cit. 20.7.2019]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/zeleni-vyloucili-ctyri-stranicke-kritiky_200903090901_mhromadka

BARTOŠ Adam B. „Přeběhlíci“ přicházejí ve Sněmovně o výhody, na klub je jich málo. idnes.cz [online]. 25.6.2008 [cit. 20.7.2019]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/prebehlici-prichazeji-ve-snemovne-o-vyhody-na-klub-je-jich-malo.A080624_132029_domaci_adb

Databáze a datové soubory

CVVM. Naše společnost 2013 - 2019 [online][vid. 25. července 2019]. Český sociálněvědní datový archiv – Sociologický ústav, Akademie věd ČR, v.v.i. 2019. Dostupné z: <http://nesstar.soc.cas.cz/>.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Výsledky voleb [online][vid. 25. července 2019]. 2019. Dostupné z: <http://www.volby.cz/>.

POLITICKÉ FINANCE. POLITICKÉ FINANCE [online] [vid. 25. července 2019]. 2016. Dostupné z: <http://www.politickefinance.cz/>.

Internetové stránky

SEDLÁČEK Jan. *Železný zákon oligarchie* [online]. Sociologická encyklopedie; Sociologický ústav AV ČR, v.v.i. [cit. 12.5.2019]. Dostupné z: https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/%E2%80%9E%C5%BEelezn%C3%BD_z%C3%A1kon_oligarchie%E2%80%9C

PIRÁTSKÁ STRANA. Úvod do pirátů. 2019. Wiki.pirati.cz [online]. 2019 [cit. 25.7.2019]. Dostupné z https://wiki.pirati.cz/po/vzdelavani/uvod_do_piratu

PIRÁTSKÁ STRANA. Liberecko. Pirati.cz [online]. 2019 [cit. 25.7.2019]. Dostupné z: <https://liberecky.pirati.cz/pripoj-se/liberecko/>

NRK. Výsledky voleb v Norsku. 2011 [cit. 10.7.2019]. Dostupné z: <https://www.nrk.no/valg2011/valgresultat/parti/parti/pp/>

PIRÁTSKÁ STRANA. Česká pirátská strana předvedla odvolatelnost politiků v praxi, Piráti odvolali místopředsedu Ivo Vašíčka. 4.4.2017 [cit. 25.7.2019]. Dostupné z: <https://www.pirati.cz/tiskove-zpravy/odvolani-vasicka.html>

STRANA ZELENÝCH. Rozhodujete se? Srovnání Zelených s ostatními stranami. 2019 cit. 25.7.2019]. Dostupné z: <https://www.zeleni.cz/srovnani-stran/>

Rozhovory

BERÁNEK Jaromír. Rozhovor s předsedou krajského sdružení Pirátské strany Prahy. 25.7.2019, Praha. 2019.

MAHRIK, Viktor. Rozhovor s místopředsedou místního sdružení Pirátské strany Prahy 6. 26.7.2019, Praha. 2019.

Zákony

Zákon č.424/1991 Sb. „O sdružování v politických stranách a v politických hnutích“

TEZE:

Seznam odborné literatury

BOLLEYER, Nicole, Conor LITTLE a Felix-Christopher VON NOSTITZ. Implementing Democratic Equality in Political Parties: Organisational Consequences in the Swedish and the German Pirate Parties. *Scandinavian Political Studies*. 2015, 38(2), 158-178.

BOLLEYER, Nicole a Saskia P. RUTH. Elite Investments in Party Institutionalization in New Democracies: A Two-Dimensional Approach. *The Journal of Politics*. 2018, 80(1), 288-302

BRUNCLÍK, Miloš. Pirátské strany: nový fenomén v politice. *Naše společnost*. 2010, (1), 21-29.

MAŠKARINEC, Pavel. The Czech Pirate Party in the 2010 and 2013 Parliamentary Elections and the 2014 European Parliament Elections: Spatial Analysis of Voter Support. *Slovak Journal of Political Sciences*. 2017, 17(1), 5-33.

MAŠKARINEC, Pavel. Voličská základna švédské pirátské strany v letech 2006-2010. In: QAUERE 2014 vol. IV: Recenzovaný sborník interdisciplinární mezinárodní vědecké konference doktorandů a odborných asistentů. Hradec Králové: MAGNANIMITAS, 2014, s. 501-510.

POGUNTKE, Thomas, Paul WEBB a Susan E. SCARROW. Organizing political parties: representation, participation, and power. Oxford: Oxford University Press, 2017. *Comparative politics* (Oxford University Press).

RANDALL, Vicky a Lars SVÅSAND. Party Institutionalization in New Democracies. *Party Politics*. 2016, 8(1), 5-29.

STAUBER, Jakub. Party Institutionalisation in the Czech Republic: Towards a New Measurement of the Theoretical Concept. *Středoevropské politické studie Central European Political Studies Review*. 2016, 17(3-4), 249-275.

SVÅSAND, Lars. "The Swedish Pirate Party: Towards Institutionalization?" Southern Political Science Association Conference, New Orleans, 2017.

TAVITS, Margit. Post-communist democracies and party organization. Cambridge: Cambridge University Press, 2013.

Předběžná náplň práce

Zdůvodnění výběru práce

Česká pirátská strana a Strana zelených jsou z několika důvodů ojedinělými uskupeními na české politické scéně. Od ostatních stran a hnutí se liší především svým programovým profilem, který do politické soutěže vnáší zcela nová témata. Například program Pirátských stran dosud cílil téměř výhradně na mladší generaci, kdy se angažovaly především v oblasti volného stahování hudby a filmů na internetu, jinak však neměla v politickém prostoru většího významu. Až nyní Česká pirátská strana dosáhla ve volbách do Poslanecké sněmovny nebývalého celosvětového úspěchu. Díky tomu se strana, která vznikla původně jako hnutí aktivistů za svobodný internet, stává stále více profesionalizovanou. Tuto práci jsem si vybral, protože česká politická věda se sice v minulosti věnovala dosti, v mnohém na první pohled srovnatelné, Straně zelených, ale pirátské straně nebyla zatím věnována větší pozornost. Respektive můžeme sice najít různé, především popisné práce o Pirátech, ale vzhledem k tomu, že všechny jsou staršího data, žádná práce ještě nezachytila poslední úspěchy, jakých dosáhli, a to především v parlamentních volbách roku 2017. Předpokladem

je, že tento výrazný úspěch bude stranu motivovat k organizačním změnám a hledání nových zdrojů volební podpory, a zde vyvstává paralela se Stranou zelených. Mým základním předpokladem, ze kterého v celé práci budu vycházet je, že tyto dvě strany se budou od ostatních nějakým způsobem odlišovat. Komparace obou případů bude provedena prostřednictvím konceptu institucionalizace politických stran, který umožňuje analyzovat dlouhodobější proměny politických stran reagujících na určité organizační šoky. Tento přístup v sobě kombinuje indikátory vnitřních a vnějších zdrojů stabilizace stranické organizace.

Předpokládaný cíl

Práce si klade za cíl odpovědět na následující výzkumné otázky:

- 1) Jakým způsobem se promítá původní ideologické schéma do organizační struktury v období po volebním úspěchu?
- 2) Nastává po volebním úspěchu vyšší míra konvergence organizačního nastavení s etablovanými stranami?

Základním předpokladem je, že Piráti a Zelení budou mít oproti jiným stranám jinou kombinaci indikátorů institucionalizace. Mým primárním cílem tedy bude zjistit, jakým způsobem se tyto strany změnily po parlamentním úspěchu a porovnat v čem se shodují, nebo naopak diferencují.

Metodologie práce

Jako metodologický základ práce zvolím komparativní případovou studii České pirátské strany a Strany zelených na základě teoretického konceptu institucionalizace politických stran. Aplikaci konceptu institucionalizace na Piráty a Zelené jsem zvolil z důvodu mnohých odlišností, kterými se různí od ostatních zavedených stran. Pojem institucionalizace je navíc ve spojitosti s těmito dvěma stranami dost opomíjeným tématem. Panuje totiž názor, že stupeň institucionalizace je pozitivně ovlivněn velikostí volební podpory. To lze však rozporovat například tím, že Zelení fungují dlouhodobě, a to i přes zásadní ztrátu politické relevance na celostátní úrovni. Pro zkoumání daného jevu využiji kombinaci kvalitativních a kvantitativních dat různého původu, a to především:

- stanovy a další vnitrostranické normy
- sociologická data o volební podpoře
- statistiky počtu členů
- finanční zprávy
- volební statistiky - síla zastoupení v jednotlivých regionech
- data o lokální organizační struktuře
- regionalizace podpory - volební mapy

Základní charakteristika tématu

Důvodem, proč srovnávám právě tyto dvě strany je jejich relativní novost, co se týká prosazovaných ideálů. Je to právě takzvaná nová politika, kterou se liší od ostatních stran v politickém spektru. Taková politika s sebou přináší nové, post-materiální hodnoty, a není založená na klasickém ekonomickém pravo-levém štěpení. Jedná se především o aktivistické strany, které vznikaly původně za nějakým konkrétním záměrem. V našem případě se jedná o ekologii a svobodu internetu. Strany s tímto aktivistickým podhoubím vznikají tzv. odspodu, kdy ji postupně budují sami členové. Jednou z dalších odlišností díky tomuto faktu je tak to, že u stran přinášející takové nové ideologie, lze předpokládat větší důraz na demokratičtější

způsob fungování jejich vnitřních organizací než u jiných typů stran. Jak jsem již zmínil, za poslední roky, a to především za ten poslední, tedy rok 2017, se úplně změnil kontext vnímání a fungování českých Pirátů, kdy se z ní stává regulérně profesionalizovaná strana. Podobně i u Zelených, u kterých však úspěch na parlamentní úrovni fakticky znamenal vnitřní rozklad strany. V této práci chci tedy poukázat na fenomén stran, které původně vznikly jako hnutí aktivistů a teprve postupně se přetransformovaly v politické strany. Budu se tedy zabývat srovnáním, jakým způsobem tyto změny provedli Piráti a jakým Zelení a v čem se tyto strany odlišovaly, od již zavedených organizací a zda jsou jejich organizační strategie dlouhodobě udržitelné.

Předpokládaná struktura práce

1. Úvod

2. Dosavadní poznání - rešerše literatury

3. Teoretické vymezení - konceptualizace

4. Metodologie - data

5. Analýza zkoumaných případů, zdůvodnění - volební úspěch Pirátů, začátky strany/úspěch a úpadek Zelených

a. Jak se strany mění uvnitř (vnitřní institucionalizace), počty členů a sympatizantů, struktura finančních zdrojů, organizační struktura, vnitrostranická demokracie

b. Jak se strany mění navenek (vnější institucionalizace), jaká voličská základna, převzaly liberální voliče?